

צנית החתן היו נופלים והעולם נהגו שלא ליפול על פניהם גם צנית האכל וכמו שאכתוב בסמוך בשם שצלי הלקט:

(ח) אמר רבי אלעזר אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו וכו'. צפרק הקורא את המגילה עומד (כג): ומפרש

בירושלמי דוקא בשמתפלל על הציבור וכו'. הירושלמי הזה הוא צ"צ דתעניות (ה"ו) כל מי שאינו כשר כיהושע שאם יפול על פניו יאמר לו הקב"ה קום לך (יהושע ז י) אל יפול ובלבד ימיד על הציבור. וזה לשון הרא"ש צפרק הקורא את המגילה עומד (ס"ד) מפרש בירושלמי דוקא כשהוא מתפלל בפני הציבור ובשכל הציבור אצל היכא דמתפלל צינו לצין

עצמו צניתו שפיר דמי דהיכא דמתפלל על הציבור כסיפא ליה מילתא שמהרהרין עליו שאינו הגון ואינו ראוי ליענות. וכן כתב המרדכי (שם ס"י חמו). וזה לשון הגהות מיימוניות פ"ה (א"ח ק) אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו בירושלמי מסיים בה ובלבד ימיד על הציבור ופירש רבינו יואל הלוי (ראצ"ה ה' תענית ס"י חמו) וכגון שאין הקהל נופלים בתחנון ונראה לראצ"ה (שם) וכגון על צורך הציבור דומיא דע"כ: (ד"ב) — כתב הרוקח ס"י ש"צ (עמ' קפ"ח) צ"ל צ"ל נופלים בתחנונים וכן נוהגים לפי שבטלה מגילת תענית ע"כ.

ועכשיו נהגו העולם שלא ליפול על פניהם זו ולא צ"ל לשטט שהוא ראש השנה לאילנות: וזה לשון שצלי הלקט (עמ' כח) בראש חודש אין נופלים על פניהם דאיכרי מועד (תענית ז:). ואפילו במנחה שלפניו אין נופלים דהא קיימא לן (ר"ה ל:) אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש. במנחה אין נופלים על פניהם דקרינן ציה הלל ויש אומרים גם במנחה שלפניו. צפורים אמר רב עמרם (במדורו ח"ג ס"י עג) שנופלים על פניהם יא' וגאון אחר אמר שאין נפילת אפים צפורים וכן מנהג פשוט אללנו אך לפניו ולאחריו מותר. בחדש ניסן מלאחי בשם רש"י (ספר הפרדס עמ' שמב סידור רש"י עמ' קט) יש מקומות שאוקרים ליפול על פניהם משנכנס ניסן לפי ששנינו במגילת תענית (ר"ה פ"ה) מריש ירחא דניסן וכו' וגם במסכת סופרים פרק אחרון (פכ"ח ה"ג) אמרינן לפיכך אין אומרים תחנונים כל ימי ניסן ואין מתענין עד שיעבור ניסן ולא היא דבטלה מגילת תענית (ר"ה יט:) וכן מנהג אללנו שאין חוששין צרך

ונופלים על פניהם. ואם חל ערב יום טוב או מולאי יום טוב צניו ותישי אין נופלים על פניהם ואין אומרים רחום וחנון ולא אצינו אב הרחמן יב'. בשבוע כולו של חג שבועות אין נופלים על פניהם צירמיש"א אצל צמגנ"א נופלים. בתשעה באב אין נופלים על פניהם דאיכרי אצל (ישעיה סו י) ואצל איחקש לחג (מו"ק עו:) אצל מנחה הואיל ושעת נחמה היא נופלים על פניהם. בראש השנה אין נופלים על פניהם דהוקשו כל המועדות זה לזה (ר"ה ד:) לפניו ולאחריו מותר זולתי מנחה שלפניו אסור. ערב יום הכפורים שחרית ומנחה אין נופלים על פניהם ואם הוא יום שני אין אומרים תחנונים. צין יום הכפורים לסוכות אין נופלים על פניהם שבהם נשלים צנין צית המקדש. צנית האכל אין נופלים על פניהם משום דאיחקש לחג דכתיב (עמוס ח' י) והפכתי חגיכם לאצל הילכך אין אומרים וידויים ותחנונים צנית האכל. ציום חופה אין נופלים על פניהם כנכנס שיש צו חתן ואין אומרים וידוי ולא אצינו אב הרחמן. ציום המילה אין נופלים על פניהם כנכנס ששם המילה ואם הוא שני או תמישי אומרים וידוי מה שאין כן בחופה ובשם רבי יצחק צר יהודה מלאחי ציום המילה אין נופלים על פניהם כנכנס אשר שם המילה ואם הוא יום שני

דרכי משה (ה) וכן האריך בתשובת בר ששת סימן תי"ב דנפילת אפים הוא רשות ולכן כל דיניו במנהגא תליא מילתא: (ו) עיין לעיל סימן זה (ד"מ הארוך אות א) כתבתי בשם הרי"ף והרמב"ם תירוץ אחר למה נוהגים ליפול אף על פי שאינם חשובים כיהושע:

דומה למועד: ועוד יש לומר אדרבה נראה לרבינו למידרש איפכא מדכתיב והפכתי חגיכם לאצל שמע מינה דאצל הוא היפך מחג ומכל מקום יש ליישב דברי שצלי הלקט דכמו שמצינו שהעוונות גורמים שהגן נהפך לאצל הוא הדין הזכות וכולו לגרום שיהפך האצל לחג ונמצא יהיה מו האצל חג

צנית האכל
צנית פסוק
צנית גמול
צנית גמול

או חמישי אין אומרים תחנונים ולא והוא רחוס ואין נופלים על פניהם ואם חלה המילה צמנית יצור מתפללין סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים והוא רחוס ולא אצינו אז הרחמן לפי שמנות מילה קבלו עליהם צמחה (שם ק.) לפיכך אין אומרים והוא

רחוס ותחנונים שמניחים מקצת ואין צריכים להניח לגמרי עכ"ל (ז). ומ"ש שמשכנס חודש ניסן אין נופלים על פניהם כתצו רבינו צמחלת הלכות פסח (סי' תטז) וכן נהגו. ודין מילה שחלה ביום תענית יצור יחבאר עוד בהלכות תשעה באב (סי' תקנ"ט) ובטור יורה דעה בהלכות מילה סימן [רס"ה]: **כתבו התוספות צפרק תפילת השחר** (ברכות כט. ד"ה מפני שיכול נראה שכל האומר צרון שומע תפילה אחר שסיים תחנונים מיושב מגונה כדאמרינן (מגילה יח.) מכלן ואילך אסור לספר בשבחו של מקום כלומר להוסיף ברכות על אלו: **בתוב** בספר הוזהר סוף פרשת צמדצר (קכ:) רבי שמעון פתח ואמר (מהלים כה 6-5) אלך יי נפשי אשא אלהי צך בטחתי וגו' מאי קא חמא דוד לקדרא האי שצחא הכי ובכולהו שצחי דאלפא ציחא כולהו שלמין והאי חסרא דלא אית ציה וא"ו אמאי ואמאי סידורא דא למנפל על אנפין. אלא תא חזי רזא עילאה הוא גני

שפיר דמי: (א) (ב) (י) ואומר שליח צבור ואנחנו לא נדע וגו' (דה"ב כ יב) והטעם לפי שהתפללנו בכל ענין שיוכל אדם להתפלל. בשיבת. ובעמידה. ובנפילת אפים. כאשר עשה משה רבינו דכתיב (דברים ט ט) ואשב בהר וכתוב (שם י י) ואנכי עמדתי בהר וגו'. ואתנפל לפני יי' (שם ט טה). ומאחר שאין בנו כח להתפלל בענין אחר אנו אומרים ואנחנו לא נדע. ואומר שליח צבור קדיש. ואחר כך אומר אשרי יושבי ביתך. וכתב רב עמרם (בסדרור סי' סה עמ' לה) ואחר כך אומר ובא לציון ואני זאת בריתי ואתה קדוש. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (תפלה פ"ט ה"ה). ולא הזכירו (תהלים כ) למנצח מזמור לדוד יענך יי' ביום צרה. ונוהגין עתה לומר אשרי יושבי ויענך יי' ביום צרה שיש בו מענין הישועה יד:

סימן קלב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן [א] סדר קדושה ואם יחיד יכול לאמרה:

א (ה) ומתרגמין הקדושה. ואומרים ותשאני רוח

צין חזרייה בשעתא דליילא עאל ושלטא אילנא תחאה דתליא ציה מוחא פריס ענפוי ומכסיה לכולא ועלמא אחשך וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ואקדים צר נש ויהיז ליה פקדונא דנפשיה צפקדונא ובגין דנטיל לון צפקדונא חצ פקדונא למריה כד אחי צפרא וכדין צעי צר נש לצרכא לקוב"ה דאיהו מהימנא עילאה. לצתר קס עאל לצי כנישתא מתעטר בטוטפיה אחכסי צניסוייה עאל ומדכי גרמיה (בקורצנין) צקדמיתא לצתר קציל עליה עול מלכותא צסידורא דשצחי דדוד דאינון סידורא דעול מלכותא וסידורא דשצחא דא אשרי עליה הוא עול. לצתר סידורא דלכותא [דמיושב ולכותא דמעומד] לקשרא לון כחדא. צעוצדא צקדמיתא וצמילולא דפומא לצתר כדאמרן. כיון דעביד לכותיה צעוצדא וצמילולא וקשיר קשרא דיחודא ואשתכח על ידיה דמתדבקי עילאין ותחאין. כדין צעי ליה לצר נש לאחואה גרמיה צתר דסיים לכותיה צעמידה כאליו אחטטר מעלמא

דהא אחפריש מאלנא דחיי וכניש רגליו לגצי אילנא דמותא דאהדר ליה פקדוניה כד"א (בראשית מט לג) ויאסוף רגליו אל המטה דהא אודי חטאיו וללי עלייהו השמא צעי לחכנשא לגצי הוא אילנא דמותא ולמינפל ולימא לגציה אלך יי' נפשי אשא צקדמיתא יהיצנא לך צפקדונא השמא דקשירנא יחודא ועצידנא עוצדא ומילולא דקדא יאות ואודינא על חטאי הא נפשא מסירא לך ודאי ויחזי צר נש גרמיה כאליו פטיר מעלמא דנפשיה מסיר להאי אחר דמותא. צגיני כך לא אית ציה וא"ו דוא"ו אילנא דחיי הוא והאי אילנא דמותא הוא. מאי משמע לן. רזא דמלא דאית חוצין דלא מתכפרן עד דאחטטר מן עלמא דהא הוא דכחיז (יעייה כב יד) אס יופר העון הזה לכס עד תמותון והוא יהיז ודאי גרמיה למותא ומסיר גרמיה להאי אחר לאו צפקדונא כמו צלינא אלא כמא דאחטטר מעלמא ודאי ותיקונא דא צעי צכוונה דליצא. וכדין קוב"ה מכפר ליה לחוציה. זכאה הוא צר נש דידע למפחי ליה למריה צרעותא וצכוונה דליצא. ווי למאן דחתי למפחי למריה צליצא רחיקא ולא צרעותא הוא אחר אלך יי' נפשי אשא ולאו כל מילוי אלא צליצא רחיקא הוא גריס עליה לאסתלקא מעלמא עד לא מטון יומיו כד אילנא

דא אחר צעלמא למעצד דינא. וכד אחי צליצא רחיקא כרוזא קרי (מהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כל שכן אי אחי יחדא שמא קדישא ולא מיחד ליה דקא יאות זכאה חולקהון דלדיקייא צעלמא דין וצעלמא דחיי עלייהו כחיז (שם קמ יד) אך לדיקים יודו לשמן וכו' אלא רבי אלעזר ונשיק דידי אחר אלמלא לא אחינא לעלמא אלא למשמע מילין אילין די:

קלב פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ב] טעם לפסוקים שאומרים ובא לציון ולמה אין אומרים אותן בשבת ויום טוב: אסור לאדם לצאת מבית הכנסת קודם קדושה דסידורא:

א ומתרגמין הקדושה וכו' דאמר רשב"ג משום רבי יהושע מיום שהרב בית המקדש וכו'. צסוף סוטה (מט.) ופירש רש"י ואלא עלמא אמאי מיקיים. מאחר שהקללה הולכת תמיד ורצה. אקדושה דסידורא. סדר קדושה שלא תקנוה אלא שיהיו כל ישראל

דרכי משה

כתב מהרא"י בפסקיו סימן פ"א. וכתב דאם אין המילה בבית הכנסת יש לומר תחינה וכן הוא המנהג בעירנו שאם יש מילה בבית הכנסת אחד אומרים תחינה בבית הכנסת שני ודלא כמנהג דור"א שצמאחי שאם יש מילה בעיר אין אומרים תחינה בכל העיר והואיל ואליהו בא לעיר (פדרי"א פכ"ט) ומשמע בהגהות מיימוניות פ"ה דתפילה ביום המילה אין אומרים תחינה דוקא בתפילת יוצר אבל אם מתפללים מנחה אפילו אצל התינוק שנימול אומרים תחינה אבל אצל חתן אין אומרים כל היום. וכתב עוד מהרא"א דאם החתן ביום ו' בבית הכנסת אין אומרים

(ז) וכ"א אלו הדברים במנהגי מהרא"א טירנא יג' ומוסיף שם דאין נופלין בניסן וכן כתב הטור לקמן סימן תכ"ט וכן נוהגין. ומה שכתב דאין נופלים בשבוע ששבועות בתוכו אין נוהגין כן אלא המנהג שלא ליפול מר"ח סיון עד אחר אסרו חג וכן הוא בהגהות מיימוניות הלכות תפילה (פ"ה אות ש) אבל אח"כ נופלים. ומה שכתב ליפול במנחה של תשעה באב אין נוהגין כן. גם בערב ראש השנה אין נופלין בשחרית. ומ"ש שלא ליפול בבית הכנסת ששם החתן וכן בבית הכנסת שיש שם מילה כן הוא בהגהות מיימוניות פרק ה' וכן

ג. מהר"י אבוהב בשם ספר תרומות [גורו החיים עמוד יח: ירקיעי פרשת קרח לג, ט]:
 ד. שגלי [לקטע בת] [סימן ל]:

[סימן קסח] בשם מהר"י מולין דאפילו יחיד שהוא עומד חוץ לביט הכנסת יכול ליפול תחתיו עם הצבור, דמחיה של צדוק אינה מפסקת, [ע"כ]. ונראה דלענין (י) כיוסוי פנים קאמר, עכ"ל [דברי משה]. משמע דוקא בשעה שהצבור (י) אומרים תחנון אומר עמהם, (י) ועיין סימן נ"ה סעיף כ', והוא הדין כאן: ט קרוב י"וב. ג וברקנ"ט פרשת קרח [לט, ג] כתב להאריך בסליחות עד נכון היום ואז יפלו על פניהם, עכ"ל. ומנהג זה 7 לא יתכן בערב ראש השנה, עיין סימן (י) תקפ"א [סעיף ג וס"ק יג].

אינה מפסקת בין ישראל לאציהם שבשמים, (י) וכל שכן כשמתפללין זמנין צבית (י) בשעה זו ואין להם שפר תורה דיש שם נפילת אפים, כן נראה לי: (ח) ב"י ד"ה כחז רבנן בשם מהר"י רמז למדת הלילה כו', כן כתב ב"י ד"ה כחז רבנן בשם מהר"י אבוהב. ונראה שאין לחוש לזה כל זמן שאין ודאי לילה אלא בין השמשות, דלא גרע מלילי אשמורת שהוא קרוב ליום: (ט) ד"ה בבית האב"ד. הטעם צב"י ד"ה ח"ל שגלי [לקטע] משם שגלי [ה] לקטע [סימן ל] משום דכתיב [שם]

ג. אין נפילת אפים (ח) (ט) בלילה ובליילי אשמורות נוהגים ליפול על פניהם שהוא ט קרוב ליום: ד. נהגו שלא ליפול על פניהם (ט) לא י בבית (י) האבל (י) ולא בבית החתן ולא בבית

עמרת זקנים

ג. נהגו שלא ליפול על פניהם ד"ה בבית האב"ד כו'. אפילו כשיש שם ספר תורה. ועוד יש טעם משום כרי שלא לעורר ולהבייר מרת הדין, [לט סעיף ד] ולפי זה אומרים סליחות בבית באבל אבל לא ודו"ק ותחינות:

והפסחתי חגיגים לאבל, ע"כ. ואם כן כל ז' קאמר, דהא מדמיין לחג דהיינו ז' ימי החג, ומצוה שם שגם שאר יודיו ותחנונים אין אומרים שם. ומכל מקום נראה לי להקט, דנפילת אפים לא יאמרו אפילו האחרים כלל, הן צבית האבל הן אחר שיא"ד, דכבר מוכח ריש הסימן דלריך לומר תקף אחר תפלת י"ה. אבל שאר תחנונים כגון והוא רחום, ודאי האחרים המתפללים יאמרוהו צבית אחר שיא"ד משם לביחס, ולמה יהיו פטורים מזה (י) והא חז"ל גברא ציינו שקבעוהו בכל שני וחמישי כמו שכתוב ציינו קל"ד [סעיף א]. כן נראה לי: (י) ד"ה בבית החתן. ובה נראה דאפילו יוא"ל אח"כ צבית אין לריך לומר תחנונים כגון והוא רחום, כיון שהיה צבית הכנסת בשעת התפלה וחלה עליו השמחה, וכן צמילה. מה שאין כן צבית האבל שזכרנו [ס"ק ט], ששם אין הטעם משום שחל עליו צער של האבל, דגם האבל עלמו אין פטור משום צער אלא שמדת הדין שולט עליו ואין ראוי להחמירו אז נפילת אפים שרומז למדת הדין ג"כ, כמו שכתוב בלבוש [סעיף ד], ועל כן גם האחרים

לא יעוררו שם מדת הדין, אבל אחר שיא"ד חייבים. אלא דלפי מה רחום הוא כן, דהא אומרים אותו בין י"ח לתחנון, א"כ כיון דלא ומה שכתב רמ"א דדוקא ביום חופתו, כן כתב צב"י ד"ה ח"ל שגלי [לקטע] בשם שגלי [ה] לקטע [סימן ל] וימי משתה קרוי מועד. על כן נראה לי דכל ז' ימי משתה לא יבוא החתן לביט הכנסת מטעם זה, שלא ימנעו

הגהות והערות

כח בדפוסים ראשונים בש"ע שם כחוב ובלגז שלא יפסיק כחוב (י"א) גוי [שאלוניקי (ס"ח)]. ובדפ"א שני מראש הגזר וכתבו ע"כ, וכח שם המ"א ס"ק טו ח"ל: נראה לי שר"ל שלא יבא עובד אלוים מפסקת, אבל עובד עובד אלוים אינו מפסקת: כח עיין סימן ל"ז [הגהות]: [ג"ה] (י"ג) (י"א) [כח] שם כתב על בית הכנסת שיש בו חתן ולא כתב על בית הכנסת, אך נטור כתב שאין נופלין צבית החתן: כח עיין עמרת זקנים סק"ג: ד. ע"פ הכל ז', וכ"כ לטעי שרד ומקור חיים, וכן פירש מהר"ש: ד. נראה דל"ל המ"א עס רקנ"ט: ג. הבונה לבאר הטעם להר"י אשכנזי מטיקטין, ולפינו צו"ד הוא ב"ק כ: ג. בבתי כחוב בין לפניו [לאפו] כו' [ועין לאחרי: ד]. אין זה טעם הדין, אלא כן הנה ה"ב ד"ה ח"ל שגלי בשם שגלי [לקטע] סימן ל דין תשעה נב"ב דאיקרי אבל ואלו איתקע לתג: ד. עיין הגהות המנהגים עמוד כו אות מ, שג"כ הנה דין זה בשם מה"ד:

שערי תשובה

(י) האב"ד. עיין באר היטב. מה שכתב בשם ה"טו ב"ר"ד. ועיין בספר פרי האדמה [ח"א דמכ"ס הפילה ה, טו] ובברכי יוסף [אות ג] דמנהג ירושלים שלא לומר תחנונים בבית המת אף שאין שם אבל, ע"ש. ומה שכתב [באר היטב] בשיירי כנסת הגדולה יתום כו', לא ידעתי מה שאיטיה הכא, ושם מיירי לענין מילה שאף שמת אביו קודם שנולד מכל מקום כשנמליך אותו אין אומרים תחנון, ע"ש. ועיין באשל אברהם [אוצר הפרשים ס"ק ב] בשם תשובה מהר"ח [תורה חיים] כשאין אבי הבן בעיר, ועיין שם שכתב שאף שאין מלין בבית הכנסת כי אם בבית אבי הבן, כיון שהקדושים הולכים לבית הכנסת ומתפללים שם אין נפילת אפים, ע"ש. והיינו כמנהג הכנסת הגדולה שכתב [באר היטב] לקמן ס"ק י"ב. ועיין באר יעקב [סימן קלא סעיף ד] שיש מקומות נוהגין כשיש מילה בבית הכנסת אשר שם הרוב העיר, והוא הישינה משאר בית הכנסת שבעיר, אין אומרים תחנון בכל בית הכנסת שבעיר. ודוקא כשהם מתפללין בשוה עם בית הכנסת הגדולה ולא קודם להם או אחריהם. וכתב הוא ז"ל דהוא הדין יחיד שמתפלל בכוחו בשעה שהצבור מתפללין אין צריך לומר תחנון, וכל שכן הוא נגדר אחר הצבור. ועיין סימן רס"ג [סעיף יב] לענין קבלת שבת. ועיין בודע יעקב סימן מ"ג. ועיין באליה רבה [סימן י] שבפראג נוהגין כשיש מילה בבית הכנסת ישינה והדשה שאין אומרים בשאר בית

ביאור הגר"א

[ח] [סעיף ד] נהגו כו'. דאחשק להג בפרק ג' דמועד קטן ט"ו ב': [ט] י"א כו'. דאחשק ג"כ לרובל, כמו שכתוב בפרק א' דמועד קטן [ו] ב' ובפרק א' כתב בשירי נכנס הגדולה סימן קכ"ה צהגהס

(ט) ב"י ד"ה. ואם נמשכה מנחה עד הלילה ממש, אין נופלים, [מ"א ס"ק ט]. וכן השמשות מותר, ט"ו [ס"ק ח]: (י) האב"ד. ר"ל, דלין אומרים שם תחנון כלל. גם אין אומרים למנחה [שיר ממוזר, אבל זאת צבית אותם אומר: ואין אומרים שם הלל אפילו בתנוכה, מהר"ל. אבל התניא כתב דדוקא בראש חדש אין אומרים הלל, שאינו אלא מנהג, אבל בתנוכה אומרים. וכתב המ"א [ס"ק י] דבתנוכה טוב שיקרא כל אחד הלל צביתו, וכן כתב [מ"הר"ן]. ועיין בט"ו דנ"ס"ק ט' כתב דוהוא רחום שאומרים בשני וחמישי לריכין האחרים המתפללים שם שיאמרוהו צביתם אחר שיא"ד משם, אבל רחום ותנון לא יאמרוהו כלל אפילו צביתם, ע"ש הטעם. ובס"ק שאחר זה כתב דאפילו והוא רחום לא יאמרוהו אח"כ צביתם, כיון דלא שייך לאומרו במקומו, ע"ש. וצו"ד סימן שט"ו [ס"ק ג] כתב סתם בשם הרוקח [סימן שטו] שאחר גמר תפלה אומרים תחנון, ע"ש, ולא קא מפליג בין רחום ותנון לבין והוא רחום, וצ"ע. ובגדר הטיב אשר לפני כתב צוה [ה] לשון, ונראה מדבריו דגם צבית האבל אין לריך לומר אח"כ, כיון שלא אמרו במקומו, עכ"ל. ולא ידעתי מה נראה מדבריו שייך הכא. גם נראה דאשחמישתייה מה שכתב הט"ו צו"ד בשם הרוקח כמו שכתבתי, ועיין שם ס"ק א' [ד] [י] מה שכתבתי שם. כתב בשיירי נכנס הגדולה [הג"ה אות יח] דאף ביחוס שמת אביו קודם שנולד אין אומרים תחנון

הגהות רעק"א
 ב. [מ"א ס"ק] ד"ה מצוה ושייר מוזכר. ונכרת כהניס ים שאומרים אותו צבית האבל, ויש שאין אומרים אותו. ומסתברא שאין הגון לאומרו, שהרי אבל ותשעה נב"ב הוקטו זה לזה, ובתשעה נב"ב שחיתו אין אומרים אותו, מיה סימן ס"ח. וכן צ"ל אות כ"ו ובסימן תקנ"א צטור אות י"א:

לבושי שרד

זה חזר דן הט"ו ופסה דליו צריך לומר והוא רחום גם צביתו: (יג) שם סק"י

בזכרון משה שאין ערוך הש"ס
 חביון ירושלים

שם נסמך ר"י [נחמק]
 בני יהודה:
 בית יוסף (ר"ה כח)
 הנוקב:
 * שגלי הלקט סימן
 3:
 ** שם נסמך גאון:

בינונים דרמ"א

1 פסקי מהר"א (תרומה
 דען ט"ז) סימן פ"א
 דרכי משה אות ג שכן מנהג
 עירו: (ט) [דרכי משה שם
 משמעות]
 הגהות
 וי"מנויות פרק ה'
 והלכות תפלה [אות ט']:
 * דרכי משה שם:
 (מנהגים מנהג כל שנה
 מוד קטן שגלי הלקט שם:
 ע"ה דרכי משה שם:

עשרת זקנים

* וזבוח המילה אין
 נזכרים תחתיו דווקא
 זכרית. ויש אומרים שאין
 זמרים אף במנחה (כ"ט)
 סוף הסימן. נסמך
 מהר"ש"ל (ד) דהיינו אצל
 ונוקב הימול, וכן נוהגין
 ק"ק בריסק דליטא. נ"ט
 ס. אבן אצל החתן אין
 זמרים כל היום (דרכי משה
 וז' משמעות הגהות
 ויי"מנון פרק ה' מהלכות
 תפלה אות ט':

הגהות והערות

10 עיי' מהרש"ל בהגהות
 יטור יו"ד סוף סימן ר"כ"ג:
 11 שם מיירי לענין
 ויזיטת תפילה, אמנם
 תרומת הדען שם מיירי
 ענין פיוטים נכבדות קדימה
 ומע, וא"כ יומר מן הראוי
 לציין לסימן סח:
 12 בהגהותיו (כ"ח) על
 נקל לסת' למהר"ש"ל, והוא
 יצניו נכבדי יוסף אות ט.
 אמנם יש כאן טעוטה,
 "מהר"י נחם הכותב כן
 דערי שגלי הלקט [סימן ג],
 הכנדי יוסף הכותב מדעני
 אלנו, ולא כמו שדעמיק
 אן, עיין נכבדי יוסף בלוק'ן
 ט' עיין סימן תרי"ב
 [נהנין] (ג' עיין תרי"ב)
 11 עיין תמים דעיס
 הראש"ד סוף סימן קט
 ז"ל: וכמה מנהגים תפלות
 יגוסות שכולם נכחות...
 אלו אומרים והוא רחוס
 יצת יוצר והללו אן
 אומרים. ועיין לעיל כ"ג סוף
 זימן ז' נסמך הנהגי, ובשמן
 המאור שם:
 ז' ד'א מלאני:

כל אחד הלל צביו, וכן מלאמי כחוז נסמך מהר"ן: **י"א** אין
 המילה בבית הכנסת. וכל שכן שאם הל צבצמ שאין אומרים
 פיוטים, דבקל דחיין להו (מהר"א מרומה הדען ח"ב סימן פא). ומשמע
 שם דבוזות הקרירות שמלין צבית אחר אומרים תחתון צבית הכנסת,
 ז"ע. ובכנסת הגדולה [הג"צ] כתב
 שמנהג כל המקומות שאפילו
 המילה צבית אחר אין נופלין צבית
 הכנסת שמחפלין שם בעל הצבית.
 כתב צהגהות מנהגים הלכות שבת
 [עמוד כו אות מד] צבילה אין אומרים
 אב הרחמים, ולמנחה אומרים
 דקדקך, אף על פי שיש מקומות
 שאין עושין עבודה אלא צבילה:
י"ב במנחה. ונ"ח [סוף הסימן] כתב
 דהורה רש"ל **י"ג** שאין אומרים
 כשמחפלין אלא התיעוק, וכן נוהגין
 צבירסק דליטא, ובהגהות
 מיימוניות [תפילה ה אות ט] איירי
 כשאין מחפלין אלא התיעוק, עכ"ל.
 והא לך לשון הגהות מיימוניות, אין
 נפילת אפים בתפלת יוצר שציוס
 המילה, וכן ציוס הנישואין צמקוס

לומר תחתון: **י"א** (דווקא שחרית. כתב מר"ח ז"ל [כ"ח סוף
 הסימן] על זה שכתב כן לפי שראה צהגהות מיימוניות [תפילה ה
 אות ט] שכתב שאין נפילת אפים בתפלת יוצר שציוס המילה, משמע
 דוקא ציוצר ולא צמנחה. ואין זה ראייה, דלא אחא אלא למעוטי
 צמנחה שלא אלא התיעוק, אבל אלא
 התיעוק אין נופלין אף צמנחה. וכך
 הורה רש"ל **י"ג**. ונהגים כן צבירסק
 דליטא, וכן נראה להקל, כיון
 דנפילת אפים רשות כמו שכתב רב
 [גטורא] [גטוראף*] צבור, עכ"ל.
 וכך ראינו ונהגים צבירסק:
 (י"ב) מותצ"דים ס'יחות.
 שמתיינין מקצת, ואין צריך להניח

ה י א

ה י א חלה מילה **י"ב** בתענית צבור
 (י"ב) בתפילים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם ואין אומרים
 והוא רחוב: הגה י' ד' צמחית אפילו צמקוס שנהגים לאומרו **י"ג** צלא זה:
 ו י (י"ב) נהגו יד שלא ליפול על פניהם **י"ד** בחמשה עשר באב **י"ה** ולא **י"ו** בחמשה
 עשר בשבט **י"ז** ולא בראש חדש **י"ח** ולא במנחה שלפניו ולא בהנזבה ויש אומרים
 גם במנחה שלפניו: [הגה] **י"ט** וכן נוהגין: **כ'** בפורים אין נופלים על פניהם: הגה י"ז **כ"א** בל"ג
 בעומר אין נופלין **כ"ב** בערב יום כיפור אין נופלים **כ"ג** וכן ערב ראש השנה אפילו שחרית:

שהחתן מחפלין שם, עכ"ל. מדנקט צחתן ציוס הנישואין צבילה בתפלת יוצר, משמע דצמנחה נופלין אף שמתפללין אלא התיעוק,
 דאם לא כן הוה ליה למיתני חדא צבצ ציוס הנישואין ציוס המילה אלא התיעוק והחתן. ומכל מקום (היכא) [היכא] דנהוג נהוג.
 וכתב מהר"א **י"ג** (תרומה הדען ח"ב סימן פ) וצריינו"ם נוהגים החתנים ללאח צבית הכנסת ציוס ה' קודם ראה כדי שיוכלו הקהל לומר
 תונה, וכל שכן ציוס ו' שהוא עיקר החופה (דרכי משה אות ג). וגם צמדיות אלו נוהגים שלא ליכנס צבית הכנסת יום או יומים
 קודם החופה, ואולי הוא מהאיי טעמה. ומיניה אם נכנס אומרים תחתון, מלצד **י"ד** ציוס החופה כמו שכתב מהר"א פה. יש נוהגין שלא
 ליפול כל ז' כשהחתן צבית הכנסת, ואפילו ציוס ו' שהוא ח' לחופתו אין נופלין, כיון שהייתה החופה סמוך לערב (כנסת הגדולה
 הג"ע): **י"ה** בשהחזרית. כמדומה שכבר שעל והוא רחוס קודם **י"ז** צביר קאמר. וליתא, **י"ח** דעל והוא רחוס שלפני חתון קאמר, שנהגה
 פשוט בכל מקום לאמרו, כמו שכתב סימן קל"ד [סעיף א] ז"ע: יד שלא צביר. צ' אוסטרין נוהגין שאין אוכלין קטניות צמיס
 שאין נופלין, משום דדמי לחבילות המתגלגל (מהר"ל לקוטים עמוד תלוד): **י"ז** בחמשה עשר באב. אחא צבצצ צמחא דף קכ"א
 הרצה טעמים שהיה יום טוב גדול צמן המקדש: **י"ח** בחמשה עשר בשבט. ראש השנה לאילנות. ונהגין האשכנזים להרצות צמיני
 פירות של אילנות (תיקון יששכר דף ס"ב צבור קציעות השנים חודש שבט, כנסת הגדולה הג"ע): **י"ז** בל"ג בעומר. מעשה צבצד שנהג
 כל ימיו לומר נחם צבונה ירושלים, ואמרו בל"ג בעומר ונעש על זה מפני שהוא יום טוב (כוונת האר"י ג, א; שער הכוונות עיין ספירה
 העומר דרוס יב ד"ה עיין מנהג):

ערך צהם צמהר"ק"ש

כשה - ביום מילה וכו'. צמחית דמן הסתם צבית הכנסת נעשית, וכשאין התיעוק נימול צלותו צית הכנסת לא עדיין ולא צבין מדי צביל המילה: בסוף וצא כשיש
 שם התן, וכשמחפלין צבית היחיד שהצבור מחפלין שם, נראה לי דלא ציוס צבית החתן נפילת אפים, שאין לו צוס רשיין צבית חצוה אס לא שהשחיל ציותו לצבור
 להחפלין צי בכל עת שירצה צי צוס רשות ממונ, ועיין סימן (שלי"ד) [קנה] [סעיף טו]: כשה י בראש [נהגין]. עיין סימן תקנ"ט דין א' וסימן תל"ג [ערך לחס] על דין ב'
 וסימן רל"ב דין ה' **י"ז**: וצא במנחה שצבין כו'. מדנקט לשון יחוד משמע דלראש חודש קאיי, וצסימן תקנ"ט [שם] נראה דקאיי אטוהה, ועיין שם כשחל השנה צבצ
 צאחד צבצנת: בסוף בפורים אין נופלים ע"י פניהם כו'. ולא ל"ג לעומר ולא צ"ד צביר מפני קצין ססה שני:

ביאור הגר"א

דכתובות ג. [ב]: [א] ביום מילה, שקבלו עליהם בשמחה, כמו שכתוב בריש **ג** (מנאי פקיים) ביום החופה. עיין תשונת הרשב"א חלק (ב) [א] סימן קע"ט:
 פרק י"ט דשבט שנאמר [תהילים קטו, קסב] שש כו': [א] [נהגין] בתחת שאין
 אומרים כו'. אצ"פ שהחופה לאחר מנחה. כמו בערב פסח שהוא יום טוב אצ"פ ששחיטת פסחים אחר חצות, מהרא"י (תרומה הדען סימן פ) [יב] [סעיף ו]
 נהגו כו'. כמו שכתוב בפרק בתרא דתענית נכ, [ב] לא היו כו': [ג] וצא בחמשה עשר בשבט. שהוא ראש השנה לאילנות וראש השנה כ, א, וכמו כל ד' ראש
 השנה שהן יום טוב **ב**: [יד] וצא בראש חדש. שהן כולן יום טוב ואסורין בהספד ובתענית [מערך קטן כה, ב], ולכן אין אומרים גם למנחה בהם כמו שכתוב
 בסעיף א' [בהגה]: [טו] וצא במנחה כו'. שמאז התחלת איסור הספד, כמו שכתוב בפרק ג' דמועד קטן [כו, א] מאימתי זוקפין כו'. פירס **י**: [טז] [נהגין]
 בל"ג כו'. שבו פסקו חלמידי ד' עקבא למות, וכמו שכתוב בסוף תענית ג, [ע] על מהי מדבר: [יז] בערב יום כיפור כו'. ובשאר ערב יום טוב אין צריך לומר,
 כמו שכתוב בסעיף ז'. ועיין בסוף פרק ה' דחולין פ"א א', ועיין תוספות שם ד"ה כדברי והא דלא כו' **י**:

מחצית השקף

שלמחרת ביום וי"ז תחיה החפה: יש נוהגין שלא צביר. **י"ז** דלא כרמ"א
 שכתב דוקא ביום החופה. והטעם, אף דכל ד' היו אצלו מועד ומאי שנא
 מראש חדש, כן הקשה ט"ז [סיף י]. תירץ בספר אליה רבה [סיף יב] שאני
 ראש חדש רחוק מועד לכל אחד, מה שאין כן ימי משתה דאינן מועד רק

בט"ז יו"ד סימן שע"ו [סיף ב]. ועיין מה שכתב עליו פה בספר אליה רבה
 [שם]: [סיף א] אין כו'. שאם חצ' בשבת. ואין המילה בבית הכנסת: שאין
 אומרים פיוטים, של מילה: דבקצ' דחיין צהו. דהא איכא כמה פוסקים
 דסבירא להו דבשום פעם לא נבדן לומר פיוטים, דהוי הפסק, וכדלעיל

ר"ח [ב] [במסופות שס ד"ה לבין] וראיתי סמך אחר לזה ממדרש רבה פרשת אמור פרשה כ"ו [ואת] רבי לוי אמר משל למלך שגזר ואמר כל אכסנאין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונא מחילה, כך אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרצן עד שחעבור עליו שבת, שאין שבעה ימים בלא שבת, ואין מילה בלא שבת, עכ"ל. וזכרתינה [סוף סימן סדן] הביא מתשובת מהר"ר מנחם [ט] מה שנוהגים בשבת לצקר אצל המיניוק הנוול, שהוא אצל על מורטו ששכת, כדאיחא פרק המפלת [גדה ל, ב], עכ"ל:

נמאל דרשה זו בשום דוכתא, רק הקטפים והדרשנים אומרים זה, ואזוהי קרא נדרש בצרכות [ה, א] [ב] [ענין אחר, (ובפסיקת') [ובפסקוק] [ב] [הג"ל] נדרש ילקוט שמעוני ח"א רמו [ע] לענין דברי תורה כו', וכחז עוד שם דאין לדחות משום כך האבל להפלתל ציום המילה, וכל העשות בלא כלאו מוטה בחדס לעשות מלוה וכאלו גזול אח הממ, אס לא במקום שיש מנהג קצוע על פי חכמים כו'. ובהגהת מנהגים [ש] העמיק דבריו בקצרה, אבל יש שם טעות בהעתק על קן נחפשת המנהג שהמוהל דוחה האבל, ואינו נכון. וכחז שם ועיקר הטעם לפי שפסק במלוה לכך ראוי לו להפלתל: בד מתפללים

ר"ח [ב] [במסופות שס ד"ה לבין] וראיתי סמך אחר לזה ממדרש רבה פרשת אמור פרשה כ"ו [ואת] רבי לוי אמר משל למלך שגזר ואמר כל אכסנאין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונא מחילה, כך אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרצן עד שחעבור עליו שבת, שאין שבעה ימים בלא שבת, ואין מילה בלא שבת, עכ"ל. וזכרתינה [סוף סימן סדן] הביא מתשובת מהר"ר מנחם [ט] מה שנוהגים בשבת לצקר אצל המיניוק הנוול, שהוא אצל על מורטו ששכת, כדאיחא פרק המפלת [גדה ל, ב], עכ"ל:

יג יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים כד מתפללים סליחות ואומרים וידוי בדרכם ו ואין אומרים והוא רחום ולא [י] נפילת אפים: [הגה] אצל אומרים אל ארך אפים:

יג יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים כד מתפללים סליחות ואומרים וידוי בדרכם ו ואין אומרים והוא רחום ולא [י] נפילת אפים: [הגה] אצל אומרים אל ארך אפים:

יג יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים כד מתפללים סליחות ואומרים וידוי בדרכם ו ואין אומרים והוא רחום ולא [י] נפילת אפים: [הגה] אצל אומרים אל ארך אפים:

קל"ו [מנהגי עשרת ימי השנה עמוד ג] אס יש מילה בין כסה לעשור אומר זכור ברית דמילה, ואל חפר, בהשכמה, וי"ל גם פומון יה איום, ואומר אצני מלכינו, ואין אומר והוא רחום ותחנון, גם ציום גדליה במילה, אבל אומר אל ארך אפים ולמנחת, ע"כ. ובמנהג עשרה בטבת סימן ל"ט [עמוד קמא] כתב, ואומר זכור ברית דמילה ופומון, כדפרישית לעיל, ע"כ. וכחז בהגהות שם [ואת למי] וכן בכל מעניני צבור, אבל למנחת אומר משום לערא לדיוקא, ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואס היו שני צמי כנסיות בעיר, באותו שאין מלין אומרים תחנון, והכי נהוג. וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, מכתבי מהר"א [מרומה הדן ח"ב סימן פא], ע"כ. וכן כתוב בתשובת [מהר"ס] מינן סימן מ"ג דאומרים למנחת משום לערא לדיוקא, וכן הוא במהרי"ל [שם יש עמוד ספ] וכן נוהגים. ודלא כהצודרהס [עמוד שג] שכתב גם אין אומרים יענך ה' ציום זרה, מפני שהוא יום שמחה לאצי הצן ולא יום זרה, וכן כתוב בכלבו [סימן עג מג, ג] וגם אין אומרים למנחת, מפני שיום המילה יום שמחה הוא על קיום המלוה, ע"כ. ואין נוהגין כן במדינות אלו, ונראה דמקומות מקומות יש. וכן כתוב ברקא סוף סימן ק"ח במגנ"א אומרים יענך ציום המילה שיש צו חשעה פסקוסים כחשעת חדישי העיצור כדאיחא שחור טוב [מהלים פרק ט], וצוירמיי"א אין אומרים יענך, ע"כ. בתוב בהגהות מנהגים [מנהגי טבת אות מ] שמלין קודם עלינו לשבת, וכן המנהג. עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה, משום שהתפילין הס אות והמילה גם כן אות:

קל"ו [מנהגי עשרת ימי השנה עמוד ג] אס יש מילה בין כסה לעשור אומר זכור ברית דמילה, ואל חפר, בהשכמה, וי"ל גם פומון יה איום, ואומר אצני מלכינו, ואין אומר והוא רחום ותחנון, גם ציום גדליה במילה, אבל אומר אל ארך אפים ולמנחת, ע"כ. ובמנהג עשרה בטבת סימן ל"ט [עמוד קמא] כתב, ואומר זכור ברית דמילה ופומון, כדפרישית לעיל, ע"כ. וכחז בהגהות שם [ואת למי] וכן בכל מעניני צבור, אבל למנחת אומר משום לערא לדיוקא, ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואס היו שני צמי כנסיות בעיר, באותו שאין מלין אומרים תחנון, והכי נהוג. וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, מכתבי מהר"א [מרומה הדן ח"ב סימן פא], ע"כ. וכן כתוב בתשובת [מהר"ס] מינן סימן מ"ג דאומרים למנחת משום לערא לדיוקא, וכן הוא במהרי"ל [שם יש עמוד ספ] וכן נוהגים. ודלא כהצודרהס [עמוד שג] שכתב גם אין אומרים יענך ה' ציום זרה, מפני שהוא יום שמחה לאצי הצן ולא יום זרה, וכן כתוב בכלבו [סימן עג מג, ג] וגם אין אומרים למנחת, מפני שיום המילה יום שמחה הוא על קיום המלוה, ע"כ. ואין נוהגין כן במדינות אלו, ונראה דמקומות מקומות יש. וכן כתוב ברקא סוף סימן ק"ח במגנ"א אומרים יענך ציום המילה שיש צו חשעה פסקוסים כחשעת חדישי העיצור כדאיחא שחור טוב [מהלים פרק ט], וצוירמיי"א אין אומרים יענך, ע"כ. בתוב בהגהות מנהגים [מנהגי טבת אות מ] שמלין קודם עלינו לשבת, וכן המנהג. עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה, משום שהתפילין הס אות והמילה גם כן אות:

קל"ו [מנהגי עשרת ימי השנה עמוד ג] אס יש מילה בין כסה לעשור אומר זכור ברית דמילה, ואל חפר, בהשכמה, וי"ל גם פומון יה איום, ואומר אצני מלכינו, ואין אומר והוא רחום ותחנון, גם ציום גדליה במילה, אבל אומר אל ארך אפים ולמנחת, ע"כ. ובמנהג עשרה בטבת סימן ל"ט [עמוד קמא] כתב, ואומר זכור ברית דמילה ופומון, כדפרישית לעיל, ע"כ. וכחז בהגהות שם [ואת למי] וכן בכל מעניני צבור, אבל למנחת אומר משום לערא לדיוקא, ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואס היו שני צמי כנסיות בעיר, באותו שאין מלין אומרים תחנון, והכי נהוג. וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, מכתבי מהר"א [מרומה הדן ח"ב סימן פא], ע"כ. וכן כתוב בתשובת [מהר"ס] מינן סימן מ"ג דאומרים למנחת משום לערא לדיוקא, וכן הוא במהרי"ל [שם יש עמוד ספ] וכן נוהגים. ודלא כהצודרהס [עמוד שג] שכתב גם אין אומרים יענך ה' ציום זרה, מפני שהוא יום שמחה לאצי הצן ולא יום זרה, וכן כתוב בכלבו [סימן עג מג, ג] וגם אין אומרים למנחת, מפני שיום המילה יום שמחה הוא על קיום המלוה, ע"כ. ואין נוהגין כן במדינות אלו, ונראה דמקומות מקומות יש. וכן כתוב ברקא סוף סימן ק"ח במגנ"א אומרים יענך ציום המילה שיש צו חשעה פסקוסים כחשעת חדישי העיצור כדאיחא שחור טוב [מהלים פרק ט], וצוירמיי"א אין אומרים יענך, ע"כ. בתוב בהגהות מנהגים [מנהגי טבת אות מ] שמלין קודם עלינו לשבת, וכן המנהג. עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה, משום שהתפילין הס אות והמילה גם כן אות:

ערך אהם למהרי"ק ש סוף סעיף יג וי"א נפילת אפים. ועיין טור אורח חיים סימן קי"ח [קלא] [עין להס סעיף ד]:

ערך אהם למהרי"ק ש סוף סעיף יג וי"א נפילת אפים. ועיין טור אורח חיים סימן קי"ח [קלא] [עין להס סעיף ד]:

ערך אהם למהרי"ק ש סוף סעיף יג וי"א נפילת אפים. ועיין טור אורח חיים סימן קי"ח [קלא] [עין להס סעיף ד]:

הגהות רעק"א
[שם סעיף יב] ביום המילה. עיין לעיל סוף סימן קע"ט. עיין השו"ב נודע ביחודא מהר"ר תניא [יו"ד] סימן קס"ב:

ביאור הגר"א
ולפולס לא ראינו סנדק שמחעשה, אלא המנהג הוא על פי צוואת רבי יהודה החסיד סימן מ' [ב] [ע"ש (ע"כ)]: [מז] [ועיין יב] נוהגים לעשות כו'. בפרקי רבי אליעזר שם רבי ישמעאל אומר לא יעכב אברהם מכל אשר צוהו, וכשנולד יצחק בן שמנת ימים הגישו למילה, שנאמר [בבבב] [ד] וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים, והגישו למנחה על גבי המזבח ועשה שמחה ומשחה, מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשחה באותו היום שזכה להמול את בנו כאברהם אבינו, שנאמר [שם כא, ה] ויעש אברהם משחה גדול ביום הגמל את יצחק. וכן משמע בפרק א' דכתובות (ח' א'), ועיין תוספות דשבת ק"א א' ד"ה שש כו', ובבבא קמא [סוף פ' א', וריש פרק ד' דטנהדרין (ל"ב ב' ד"ה א'): [מז] [נהג] וכא מי כו' ודוקא כו'. עיין תוספות דפסחים קי"ד א' ד"ה ואין כו': [מז] עוד נהגו כו'. וזהו מה שכתבו תוספות בבבא קמא שם ד"ה לבי, ור"ח [ב] פירש. ועיין במדרש רבה פרשת אמור פרשה [ב] אוה [ז] הנוכר לעיל [ס"ק מ] משל למלך כו' שחעבור שבת עליו כו' שם:

הגהות רעק"א
[שם סעיף יב] ביום המילה. עיין לעיל סוף סימן קע"ט. עיין השו"ב נודע ביחודא מהר"ר תניא [יו"ד] סימן קס"ב:

פתחי תשובה
[טז] לעשות סעודה. ואם אירע סיבה שלא עשאו סעודה ביום המילה יעשו ביום אחר, חמורי דניאל כח"י. ועיין בספר (תולדות) [תוספת] שבת באר"י סימן ר"ג [ס"ק ב] שכתב בהא דמצוה בו יותר מבשלוחו, ראוי ליהרהר גם בסעודה ברית מילה וחתונה, ע"ש, ועיין בשערי תשובה שם [ס"ק ב]: [יז] סעודה מצוה. עיין במגן אברהם סימן (תכ"ח) [תרמ] ס"ק י"ג: [יח] כמנודה לעשרים. עיין באר היטב של מהר"ט ז"ל [ס"ק ה] מה שכתב לכן יצוה כו'. ובתשובת מקום שמואל סימן פ' [ו"ה הבט] כתב בשם ספר [סוד ה'] שרביט הזהב [קצה דני מילה ד"ה נוהג] דטוב לבטל מה שהשמש קורא על סעודת ברית מילה, כי אולי לא ילכו מטעמים המתהיים ויהיו ח"ו בכלל נידוי, ע"ש:

באר היטב
[טז] אהתפלל. ובתשובת מהר"מ מינן כתב דמלך מקום אין לדחות משום כך האבל, וכל המוטה באל כלאו מוטה בחדס לעשות מלוה וכאלו גזול אח הממ, אס לא במקום שיש מנהג קצוע על פי חכמים, עכ"ל, [ש"ך ס"ק ג]: [יז] שבת. דבריה הלא מתשובת מהר"ר מנחם מה שנוהגים בשבת לצקר אצל המיניוק הנוול, שהוא אצל על מורטו ששכת כדאיחא פרק המפלת, עכ"ל, כתב בהגהות מנהגים אצל למנחת אומר משום לערא לדיוקא, ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואס היו שני צמי כנסיות בעיר, באותו שאין מלין אומרים תחנון, והכי נהוג. וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, מהמנהג למול קודם עלינו לשבת. עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה, משום שהתפילין הס אות והמילה גם כן אות,

הגהות רעק"א
[שם סעיף יב] ביום המילה. עיין לעיל סוף סימן קע"ט. עיין השו"ב נודע ביחודא מהר"ר תניא [יו"ד] סימן קס"ב:

אוצר מפרשים
בית הכנסת שנקרא אלטניא, אזי אין אומרים מכל בחי הכנסת, ובאם שמלין בשאר בחי הכנסת אזי אומרים. וזה הכלל, מקומות מקומות יש. גם שמעתי כשהייתי בעיר ואס בישראל ק"ק ויולנא כשמחפליין בעזרה שלפני בית הכנסת, והורה הגאון מהר"ר נתן ז"ל והגאון מו"ה משה ז"ל שהמנין הראשון שמתפללין בעזרה אין אומרים תחנון, והמנין שני או שלישי יאמרו תחנון, ואפילו מנין הראשון מתפללין בשתייה קודם שמתפללין בבית הכנסת:

אוצר מפרשים
בית הכנסת שנקרא אלטניא, אזי אין אומרים מכל בחי הכנסת, ובאם שמלין בשאר בחי הכנסת אזי אומרים. וזה הכלל, מקומות מקומות יש. גם שמעתי כשהייתי בעיר ואס בישראל ק"ק ויולנא כשמחפליין בעזרה שלפני בית הכנסת, והורה הגאון מהר"ר נתן ז"ל והגאון מו"ה משה ז"ל שהמנין הראשון שמתפללין בעזרה אין אומרים תחנון, והמנין שני או שלישי יאמרו תחנון, ואפילו מנין הראשון מתפללין בשתייה קודם שמתפללין בבית הכנסת:

אוצר מפרשים
בית הכנסת שנקרא אלטניא, אזי אין אומרים מכל בחי הכנסת, ובאם שמלין בשאר בחי הכנסת אזי אומרים. וזה הכלל, מקומות מקומות יש. גם שמעתי כשהייתי בעיר ואס בישראל ק"ק ויולנא כשמחפליין בעזרה שלפני בית הכנסת, והורה הגאון מהר"ר נתן ז"ל והגאון מו"ה משה ז"ל שהמנין הראשון שמתפללין בעזרה אין אומרים תחנון, והמנין שני או שלישי יאמרו תחנון, ואפילו מנין הראשון מתפללין בשתייה קודם שמתפללין בבית הכנסת:

משה"ל לטור כתיבן זה, עיין טור השלם על הדרישה שם הערה נד: [ד] משנה זו רמז מלה נסס ר"י בר יהודה: [ה] שם מיירי בשני ומעשי, ולא הוצרכו מעניני ניגור:

משה"ל לטור כתיבן זה, עיין טור השלם על הדרישה שם הערה נד: [ד] משנה זו רמז מלה נסס ר"י בר יהודה: [ה] שם מיירי בשני ומעשי, ולא הוצרכו מעניני ניגור:

משה"ל לטור כתיבן זה, עיין טור השלם על הדרישה שם הערה נד: [ד] משנה זו רמז מלה נסס ר"י בר יהודה: [ה] שם מיירי בשני ומעשי, ולא הוצרכו מעניני ניגור:

הגהות פריזקמא
בוצאת מכלל שאן זכרון האל
מכון ירושלים
ז' תמוז ה'תש"ס - ת"א

ספרי הלבושים לבוש התכלת

הוא לבוש הראשון מעשרה לבושי מלכות
אשר חבר הגאון מוהר"ר מרדכי לפה זללה"ה

וקרא שמו
לבוש התכלת

על שם הפסוק
ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וגו'

והוא כולל

כל הדינים הכלולים בחלק הראשון מטור האורח חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היום

[נוסח השער מהדפוסים הראשונים]

סימנים א - רמא

מהדורה מחודשת מסודרת מחדש באותיות מאירות עינים ברוב פאר והדר.

מוגחים ומתוקנים בהגהה מדוייקת עפ"י כל הדפוסים הראשונים
וכתבי יד. פיסוק וקישוע מדוייק, והדגשת כל הלכה בנפרד
הוספת אלפי מראי מקומות ופענוח ראשי התיבות

ועליהם חונים

חיבור חדש של אלפי הגהות והערות ותיקונים
ממון הגאון הקדוש ר' אברהם אזוראי זעוקללה"ה
בעל החסד לאברהם - זקנו של החיד"א
אשר הועתק מכתב יד קדשו בגליוני הלבושים

מלבושי יום טוב

להגאון רבי יום טוב ליפמאן הלוי העלר זעוק"ל בעל התוס' יו"ט

אל"ה רבה - אל"ה זוטא

לרבינו הגאון מוהר"ר אליה שפירא זעוק"ל אב"ד טיקטין

מעובדים מחדש בתיקוני אלפי טעויות,
ציוני אלפי מראי מקומות והגהות והערות

ובסופו ילקוט הערות והגהות מכתבי יד גדולי ישראל

של לבוש הלכות נפילת אפים סימן קלא התבלת

אפים אלא ה' במקום שיש ארון וספר תורה בתוכו (ד), אבל אם אין שם ארון וספר תורה אומרים התחונן בלא כיסוי פנים, וכן נוהגין. וסמכות אקרא דיהושע דכתיב [יהושע ג, ו] ויפול על פניו לפני ארון ה'. ודחצר בית הכנסת הפתוח לבית הכנסת או בשעה שהציבור מתפללין או אפילו יחיד בביתו אומר תהנה בנפילת אפים, כן כתב מורי מהרמ"א ז"ל. ולא ראיתי נוהגין כן. ואפשר שכוונתו לומר יחיד בביתו דומיא דדחצר בית הכנסת, רצה לומר שבית היחיד הוא סמוך לבית הכנסת ושומע שם כשהציבור מתפללין.

נופלים בלילה היו מגבירין כחה והיו כמקציץ בנטיעות ח"ו כידוע ליודעים חן. ובלילי האשמורות נוהגין ליפול על פניהם, ונ"ל מעמא מפני שהוא קרוב ליום, ומדת היום שהיא מדת הרחמים ממשמשת לבוא ולהתחבר ואין כאן קיצוץ, והמשכיל יבין וידום: * הג"ה ועיין לקמן סי' תקפ"א סעיף ג':

א' זמ"א (ד) והוא הדין שאר ספרים, עולת תמיד בשם שיירי כנסת הגדולה. ולא ראיתי נוהגין כן. גם לפי זה הא אין בית שאין שם מזוזה. גם בכנסת הגדולה גופיה משמע קצת דווקא בבית המדרש דינא הכי: **א' זמ"א** (ה) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (ו) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל: **א' זמ"א** (ז) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (ח) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל: **א' זמ"א** (ט) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (י) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל: **א' זמ"א** (יא) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (יב) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (יג) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (יד) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

א' זמ"א (טו) ונ"ל כי ה' בלילה, והמעם כי נפילת אפים הוא להכניע למדת הלילה שהיא מדת הדין, ואם היו לטעמא דמדמ הדין, שאין מדת הדין כשאר אכל:

לבוש הלכות נפילת אפים סימן קלא התבלת שלא

כנגדו והוי כמו קיצוץ ח"ו ד' ז' [ב] (ה) והטעם בחתן ובמילה מפני ששוריים בשמחה ועת התעוררות מרת הרחמים כמו בשבת ויו"ט: * הג"ה ועיין לקמן סימן מקמ"ו סעיף ד' וסימן תקכ"ט סעיף ז': לכן אין נופלין שלא לעורר מרת הדין בעת הרחמים. ודוקא באותו בית הכנסת שהחתן או המילה שם, אבל בבתי כנסיות אחרות שיש בעיר אומרים שם תחנון באותן בתי כנסיות שאין החתן או המילה שם.

ובמילה גם כן דוקא בשחרית בתפלה שימולו בה התינוק אין נופלין, אבל במנחה בבית הכנסת או י"א אפילו אותם המתפללים מנחה בסעודה בבית המילה אצל התינוק אומרים התחנון, מפני שאין שרויין כל כך בשמחה אחר שנימול התינוק משום צערא דינוקא (ו), אבל בחתן אין אומרים התחנון אצל החתן י"ב כל אותו היום של החופה, דכוליה יום שמחה הוא, מיהו דוקא ביום החופה ולא יותר ה' [ל

הגהות מוהר"א אזולאי

ד' ועוד דאבל אתקש לחג שנאמר והפכתי חגיכם לאבל. ה' ונהגו העולם כל שבעת ימי החופה.

אליה זוטא

(ה) הקשה מלבושי יו"ט למה לו לבדות טעם מלבו הא מבואר בב"י בשם שכולי לקט משום דאתקש לחג שנאמר והפכתי חגיכם לאבל. וראיתי תירוץ על זה בשיירי כנסת הגדולה דס"ל ללבוש דאומרים למנצח בבית האבל, ואי לטעם ב"י אין אומרים נמי תחנון ולמנצח. וכתב במלבושי יו"ט דכשאין אבל במקום שמת המת ואפילו הכי מתפללין שם אומרים מזמור התחנון, שאין מרת הדין כשאין אבל בבית המת. וכתב בט"ז יו"ד סימן שע"ו דאחר גמר התפלה אומרים תחנון בבית האבל ואין אומרים הלל בראש חודש עד כאן. וכתב בשיירי כנסת הגדולה סימן תכ"ב דבספרד נוהגין לאומרו על פי דברי כל בו, וראיתי בספר תניא סימן ס"ח דדוקא בר"ח שאין הלל חיובא, אבל בחנוכה אומרים הלל. ובעשרת ימי התשובה אומרים אבינו מלכנו. וכתב בכנסת הגדולה דאפילו יתום שמת לו אביו קודם שנולד אין אומרים נפילת אפים ותחנונים: (ו) ה"ב"ה ואחרונים הסכימו דאין אומרים אפילו במנחה כשמתפללין אצל התינוק. ומשמע בשיירי כנסת הגדולה אף שמלין בבית, אם בעלי הברית מתפללין בבית הכנסת אין אומרים תחנון בבית הכנסת בשחרית:

מלבושי יו"ט

[ב] והטעם בחתן ומילה וכו'. גם כזה נראה לי לפי שהוא יום טוב ומג שלו שהרי אין נושאין נשים נמועד, לפי שאין מערנין שמחה בשמחה:

אליה רבא

להוסיף אף בחנוכה. וכן מלאכי בספר תניא סי' ס"ח. שזו מלאכי כחצוני. בא"י זוטא [סק"ה] כחצוני צעשרת ימי תשובה אומרים אבינו מלכנו. כתב אבודרהם ה"ל ט' צ"ג [עמוד רט] דאין אומרים ציית אצל ואני זאת צרימי, דאצל אסור בתלמוד תורה, אצל מג"א [סק"י] כתב גם כנסת הגדולה [גהות טו] דאומרים, ולא הזכיר מאבודרה"ם. ונראה דאצל לא יאמר ויהי ועם דאסור במלאכה, אף דדבר אצל מותר כמו צ"ג צ"ג צ"ג [סק"ט], כן כתב מנהגים [ה' השעה צ"ג]. כתב בתשו' מהר"ם מרוטנבורג [דפוס פראג] סי' תר"ג זמן שיש מאורע ולריך לרחמים, יבקש ויפול על פניו אפילו בשבת, אצל צבור לא יפלו, ואם ח"ו עומדים ישראל בדוחק, אפילו צבור ע"כ. וע"ל ס"ס רפ"ח [א"ר סק"ג]: ודוקא באותו בית הכנסת וכו'. ואם המילה ציית, ובעל הצריח מתפלל ציית הכנסת ישנה וחדשה [אלטנין], אין אומרים תחנון בכל צמי כנסיות, כן כתב כנסת הגדולה [גהות צ"ג]. עוד כתב [נשיירי, גהות ע"ב] ואפשר דהוא הדין צמן ממזר ח. ועיין במהרי"ל ה' מילה [אוח כ]. הדגה פה פראג נוהגין בשמילה ציית הכנסת ישנה וחדשה [אלטנין] אין אומרים תחנון בכל צמי כנסיות, דאומרים דכולהו גרידין אחר בית הכנסת הנ"ל. ומעשה שהיה דצמי כנסיות סגורות, והיה מילה צהדר שאנשי ציית הכנסת ישנה וחדשה מתפללין שם, והוריתי לומר תחנון צהדר חדרים, משום הצי דלא להוסיף על מנהגן: יא אשכ"ח שמתפללין וכו'. אצל רש"ל [צנצנארו לטור יו"ד סי' רפ"ג] וצ"ח [ס"ד] הסכימו דאין אומרים אותו כשמתפללין מנחה אצל התינוק, וכ"כ האחרונים [ט"ז ס"ק י"א, מג"א ס"ק י"ג]. מיהו אם מתפללין מנחה אצל התינוק אחר שצרכו צרכת המזון על סעודה מילה, אפשר שאומרים אותו דיש לסמוך ציה על רמ"א ט: יב כ"ל הדין וכו'. שאין נכנס לחופה אלא סמוך לערב, (ו) פסקי

[סק"י] משמע דאין אומרים גם למנחה ושיר מזמור, והנלע"ד כחצוני. מ"מ האצל עלמו אפשר דלא יאמרנו. כתב שיירי כנסת הגדולה [גס אוח יח] דאפילו צייתו שמת לו אביו קודם שנולד אין אומרים תחנונים ונפילת אפים ע"כ. וצ"ח משמע ממך דרשות מהר"ש [סי' מקנן] שהציא מלבושי יו"ט צבי' ס"ט [סק"ג] דביום צ' וה' יהיו כולם ציית הכנסת עד אחר קריאת התורה ואח"כ ילכו למנין אצל אצל, אף שהאצל הוא גדול הדור. וע"ל סי' ס"ט [א"ר סק"ג] אין יתנהג שם כצריסת שמת.

ובתב הט"ז ליו"ד סי' שע"ו [סק"ג] זה לשונו, כתב הרוקח [סי' שט] שאחר גמר התפלה אומרים תחנון ע"כ. ותימא דהכא [נסק"ט] כתב הט"ז דלא יאמרו האחרים אפילו צייתו דלריך לומר חתף אחר תפלת יו"ט כדבדיש הסימן, ואפילו והוא רחום לא יאמרו אותו ע"כ. ואולי מפרש לדברי רוקח בשאר תחנונים כגון למנחה. אצל לא משמע הכי צ"ט גופיה שם, וגם לפחות היה לו להזכירו. ועוד דכבר כתבתי [נסק"א] אין התחיה מתקבלת אלא מיד אחר התפלה אצל מ"מ מתקבלת. כתב הט"ז שם זה לשונו, ואין קורין שם הלל צה"ש חודש לפי שיש שם אנויות, לכך אין אומרים לא המתים יהללו יה משום לעג לרש ע"כ. ולא הנחמי עד שמלאכי צרוקח סי' (ש"מ) [שט"ז] זה לשונו, אין קורין הלל צרי"ח, חדא משום דאין אומרים דבר שמחה, ועוד משום לועג לרש, כי הנשמה אוננת שם ואם יאמרו לא המתים וכו'. ומו דעשרה שפרשו מלצור כחידים דמי ע"כ. וא"כ מ"ש הט"ז לפי שיש שם אנויות ר"ל של נשמה. וכתב מהרי"ל ה' תוכה [אוח יח] דאין אומרים הלל בחנוכה, אבל מטעם אחרון שכתב הרוקח דעשרה שפירשו מלצור וכו' משמע לי דבחנוכה אומרים, דהלל חיונה הוא אף ליחיד, וכן נ"ל עיקר, דטעמים ראשונים אינם אלא סמך ואינם כדאי לדחות מה שהוא מצד החיונה. ועוד הא כתב בשיירי כנסת הגדולה סי' תכ"ב [גהות טור אוח ה] שנוהגים לאומרו בספרד אף צה"ש חודש על פי דברי כלבו ע"כ, א"כ אין לנו

הגהות והערות

[ז] ועוד טעם אחר והיינו משום דאתקש לחג שנאמר והפכתי חגיכם לאבל (הג"ה מדפ"ר שהלבוש השמיט). ועי' בא"ר כאן סק"ט בשם המלבושי יו"ט שהקשה אמאי לא הביא הלבוש טעם זה. ח' עיין בפרי מגדים משב"ז סק"ט דמכריע דדינו כישראל גמור ואין אומרים תחנון. ט' עיין בפרי מגדים משב"ז ס"ק יא שחולק בזה, ועי' מאמר מרדכי ס"ק יא.

בצנינת בטל כו', ונתחפך גם לב שמאלו שלו לטוב, (ואולי לזה עשה ישמעאל תשובה לצסוף, כי צנינה שלו הוא אותיות שמאל י' ע' דהיינו עשה שהיא חיקון דרוגו טוב על רע חיקון את לב שמאלו והפכו לטוב). בצנינת מכלות בלבבם, על כל זה גם ברכות יעטה וה' בך את אברהם בכל. שהכוונה בכל פרט ופרט, כי ברכה כללית היינו יודעים גם בלי חיצת בכל, אלא ודאי שכוונת חיצת בכל היינו על כל פרט ופרט. והיינו צנינת הברכה בצנינת אזכיר שמי [שמות כ, כא], דהיינו על ידי זכרון כוונות טובות רצויות פרטיות בכל יום ויום בצנינת בא צימים [נראשית כד, א], על ידי זה היה לו חוספות ברכות פרטיות. ואברהם אבינו ע"ה לא חיקן כי אם תפלת שחרית, היה בו צנינה זו רק בכל יום, ואנו כתיב עלינו [מהלים נה, יח] ערב וצוקר ולהרים אשיחה ואהמה כו', שהכוונה שצנת השיחה הלב יהמה, כידוע שכתב כמה פעמים צנינת המייה על הלב, ועל ידי זה ישמע קולי, שגם אם על פי טרדא לפעמים יאח הקול בשבת בלי כוונת פרטיית נתקבל גם כן לרצון, מנד שקידיתי תמיד להסויף כונות פרטיות נכונות. והרי זה בגדר [ברכות ו, א] מי שצד לעשות מצוה ונאנס ולא עשה שברו כאלו עשה ממנו, ולזה נתקבל ברצון כאלו היה זה כוונות טובות גם בפרטיות כיון שהיה בו רצון תמיד להרבות כוונות טובות נכונות:

ש"ע ספ"ד. בבית האב"ד. הבאר היטב [ס"ק ין] הביא בשם שיירי כנסת הגדולה [אות יח] שאין אומרים תחנון גם צנינת אצל חינוק שנולד אחר מות אמו ע"ש, והביא שם בשם הט"ו דדוקא במקום שמת שם. ופעם אחד קצת אצל אחד על אמו ליצב צנינת המדרש הק' (שכוונתו צנינו בפירוש שיהיה היתר ליצב ולדור בו ולאכול כו', ידוע כאן מהעוסק צנינו שהיה תנאי הזה להדיא), כי לא הניחו לעשות מנין צנינת, נראה דלכאן עולמא מודים בזה שאין מנעשים צנינת המדרש על ידו מלומר תחנון. והשיירי כנסת הגדולה גם כן מודה בזה להט"ו, שהרי הוא מייירי צנינת שמת שם ומכל מקום אלו לא היה שום החינוק היו אומרים, כיון שאין זכרון ממנו צני שראוי להתאבל, מה שאין כן בשם חינוק, כיון שרק מנד מחוסר זמן אינו מתאבל הרי זה בכלל צינת האבל, כיון ששם מת. וגם אם היה מי שחילוק זה על הט"ו, מ"מ צנינת המדרש לצבור והוא של צבור נראה דכאן עולמא מודו, וגם לא מנאחי כעת חולק על הט"ו ע"ה בזה:

עוד מצאתי הגם שכתבתי במקום אחר שצנינת הכנסת הק' או צנינת המדרש הק' לציבור, אין הציבור גרידי אחר יחיד היושב שם בצבילות בר מינין לגבי תחנון, מ"מ אין נכון שיהיה אצל בר מינין מיוחד לו מקום ליצב צנינת הכנסת או צנינת המדרש הק' כל שיש לו צינת, או שאפשר לו שיצבור לו מקום אחר ליצב ואין לו לצבא לשל ציבור, ויש דלא ניחא להו, ואולי אין נכון לומר שם תחנון הגם שאין הציבור גרידי צחריה. וכיון שאין מפורש לומר שם תחנון, נכון למנוע משיצב שם בכל האפשר וצפרט כאפשר לו ליצב במקום שמת בו הבר מינין:

מ"א סק"ה. [מהלים] מומור כ"ה אני נהוג לאומרו צניפלת אפיס, אך פסוק הראשון אינו אומרו בפה, מנד מה שכתב המג"א ע"ה [ס"ק ה] בזה כידוע. ומומור פ"ו שאני, כי שם כתוב בלשון כי שמשמש בד' לשונות, אחד מהם אם, וגם במקום אחר כתבתי כן. וי"ל עוד מנד ששם הוא צאמנע המומור. ומויבן שאומרים רק נוסח המיוסד ואין חשש כלל. וכמו גבי אמירתנו הדר כבוד כו' אשיחה, שכתבתי במקום אחר דקאי רק אדוד המלך ע"ה, וכל דאם אומר לשון זה, על דעת התעוררות אמירת דוד המלך ע"ה לבד, ולא על דעת שאנו אומרים כן, וכן הוא בזה. גם י"ל שצאמנע בלי נפילת אפיס אין שום קפידא. וכמו שאומרים תהלים שבו קפיתל כ"ה, ופסוק הראשון אומרו החון כשאומרים תהלים פסוק בפסוק ולית דהש, ומה לי אמירת מומור אחד או כמה מומורים, אלא ודאי עיקר החשש הוא מנד נפילת אפיס, שהרי זה ענין מחשבה ניכרת מתוך מעשיו קצת כמפרש אמירתו על דעת שיש בו חשש, מה שאין כן מומור פ"ו שאומרים בלי נפילת אפיס אין בו חשש. וצמורה"ר דוד אברברה [עמוד רמז] כתב שנוהגים שם לומר מומור כ"ה בין פסוקי דזמרה בתענית. ומי שלבבו שלם לעשות עולמו טפל נגד רצון השי"ת בצנינת בטל לרצון כו' [אבות ג, ד], נראה שאין לו שום חשש, הגם שלפעמים אומר הפסוק ההוא צניפלת אפיס בלי שום כוונה, אין זה בכלל לבא רחיקא שכתוב בזהר הק' [מ"ג קכ"א, א], כי הכוונה רק צני שיש בו חס וחלילה נד סרבות נגד רצון עליון ואינו צנינת בטל לרצון כו', מה שאין כן מי שלבבו שלם רק שאומר לפעמים בלי כוונה, שיך גביה יולמד סתום מהמפורש, וכל העושה על דעת הראשונה הוא עושה. וכן הוא לגבי מה שכתוב [ישעיה טו, יא] צפוי ובשפתיו כדווי ולבו רחוק כו', חס וחלילה. שאלו היה נכלל בזה גם כן קפידא על שכתה מלכוון ועל פי טרדא או שכתה אומר הדברים סתם, לא היו חז"ל עוקרים דברי קבלה בקום ועשה להרשות אותנו לומר פסוקים וברכות ותפילות עם הזכרות שמות הק' בלי כוונה, ורק בצבנות הקפידו על הכוונה [ברכות לד, ב], אלא ודאי שעיקר מכיון הפסוק הק' הנ"ל בקפידתו הוא רק כשנגש לבא רחיקא חס וחלילה ואין פיו ולבו שוים, ואינו בגדר הסכמה חזקה צנפשו בצנינת בטל לרצון כו', או אולי חס וחלילה גם לא צנינת עשה רצונו כו'. ומנד גדרים הנכונים וסייגים הראויים וצדך מדת חסידות יש להטות קצת ממכוון הפסוק הק' הנ"ל גם על מיעוט הכוונה צני שאפשר לו לכוון בפרטות ובשאלט נפש אינו מכוון אז צני נד משקל הכוון בשכר המשמעות האחרות שעולות בלעתו נגד הפסד חסרון הכוונה צערך הנות נחת רוח השי"ת מהנהגותינו, על זה הוא שיש צדדי קפידא, ויש להסמיך כוונת הפסוק הק' הנ"ל גם על זה. וכל זה בדרך מדת חסידות, שהרי מפורש בזהר הק' [מ"ג קע"א, א; ר"ג, ב; ר"ג, א] ובספרים הק' רבים שהפרש רב יעלום צין התפילה שכוונות הנכונות בפרטות בין תפילה שבלי כוונה פרטיית יכונה, גם אם לבבו טוב ושלם דרך כלל, מנד זה חל בזה מדת חסידות להקפיד על עולמו ושיהיה צנינו חסרון כוונות נכונות פרטיות. מעין מה שכתוב בפסוק הק' לבו רחוק כו' [ישעיה ס"ג], שיעשה בעולמו משקל נכון בזה. וצנינת הידוע בשם מוהר"ר ישראל צעה"ט ע"ה בפירוש מה שכתוב [מהלים לב, ב] אשרי אדם לא יתשוב ה' לו עון. שצנינו נחשב על עולמו לעון חסרון מחשבה טובה לשם שמים, והיינו מנד הפרטיות כנ"ל. כי מנד הכלל ההכרח עמוס שיהיו יעשו לשם שמים, ציראה עילאה צנין כו' עיקרא כו' וכל דיירי ארעא כלל אשיבי קמיה [הקדמת זוהר יא, ב], וצנינה זו אמרו חז"ל [ברכות ל, ב] שהיו החסידים הראשונים שהיה אמת לפני התפילה כדי שיכוונו לבם למקום. בצנינת מה שכתוב [מהלים י, יז] תכין לבם תקשיב אזניך. וכתבי [עמוס ד, יב] הכון לקראת אלהיך ישראל, דקאי על הפרטיות, בצנינת [מהלים ס"ה, ב] ברוך ה' יום יום, בכל יום תן לו מעין ברכותיו [סוכה נו, א], אשר מקור הברכה הוא ע"י כוונה נגליית פרטיות דכתיב [שמות כ, כא] בכל מקום אשר אזכיר זמי וכו' וברכתך, והיינו צנינת מוח הזכרון לבלי שכתה, וצנינת בכל יום היו צנינין כחדשים [מדרש לקח טוב ואחמנן ו, ו], כאלו זה היום החלט מעשיך וקציעומיך לדרך הטוב:

יש צבאר בזה מה שאמר הכתוב [נראשית כד, א] ואברהם זקן בא צימים, שהגם שהיה זקן ועברו רוב שנותיו בלא חטא וכלי נטיה מצנינת בטל לרצון כו', והיה קבוע ושקוע בזה הצדקה דביקה חשיקה חפיה לעבודת השי"ת להשכיל באמתו תמיד צנינות חכמתו שהיו נוצעות כליותיו הק' תמיד, על

אלא אברהם

חידושי הגאון רבי אברהם צבי ווארמין זצ"ל
מבואר
ה' נחמה אפי"ט ק"א

כן העומדים בצריח עמם ד"ה שעתן וזמן הפיו צבחיית שומר מלוה צמה שממתינין להיות טפילים לעושי מלוה, ולזה לא פלוג חז"ל ונוהגים לומר צמנה (כי אם כשנמשכה הסעודה עד סמוך למנה או גם אח"כ ומתפללים ← ס). וכשעלי הצריח מתפללים צפני עמם ולא היה להם היסח הדעת וטרדא רבה שיטרידם משמחת המלוה לגמרי, נכון להם שלא לומר גם צמנה תחנון. (שמעתי שהרב החסיד המפורסם בשם טוב מוהר"ר משה יודא ליב ז"ל מנוחתו כבוד בק"ק סאסוב י"ו היה נוהג שלא לומר תחנון גם צמנה ציוס שהיה בו מוהל. ואולי הנהיג כן גם צביה המדרש הק' שלו, כי צביה המדרש של יחיד יש סברא שכל הבאים נגררים אחריו ולא שייך בזה רוב כנ"ל). ואם אומרים מנד לא פלוג ג"כ אין קפידא, וכן הוא בנשיעה דמיטע בשחרית, שיש לומר שאין הרוב נגררים אחר המיטע, וכיון שאומרים שם תחנון שוב אין קפידא כשאומרים גם צעלי צריח. ובמקום אחר כתבתי דלא שייך על כן יהיו דבריך מעטים נקלה ה, א' לגבי תורה הק', או בקשות סיסדו הקדמונים ז"ל ונחשטנו צעם בני ישראל, שזהו כל פטטיא טבין, וכן עשינו היום פה. ואם יש נוהגים שלא לומר גם צבחה גוונא אין גם כן קפידא עליהם, ויש לדונם לזכות שכוונתם להרבות כל מיני שמחות של מלוה לעוזה: L

רב אחד נסתפק אודות אב היודע ממילת בנו ציוס הוא רק שאינו שם, אם שייך בו הוא דסימן תקנ"ט באו"ח [סעיף ז-ט] ואם לא יאמר תחנון אז. ואמרתו דלגבי תחנון פשוט דסגי בידיעה מיוס שמחתו גם מספק, אך לגבי היא דסימן תקנ"ט נראה דתוך ל' לא שייך חזקת חי כיון שלא י"א עדיין מכלל ספק נפל, ולכן גם כשיודעים שהודיעו להאב צעם המילה כיון שאינו שם מצדק הסנדק להכניסו ולא האב. גם אם יש לו רשות למנוע ממנו לא לזכות למול וע"פ מלוהו מלין, כיון שאינו שם מצדק הסנדק, כן הוא לגבי הוא דסימן תקנ"ט, וזלע"ע:

שם. חתן. מנהיגו הטה"ז ז"ל [ס"ק י] שלא יהיה החתן צעם התחנון שם כדי לאפוקי מפלוגתא, וגם אם כבר התפלל ציניהם אומרים לו שיהיה יואל לחון קודם התחנון, כן נוהגים בצמה מקומות וכן נכון. ובפרט כשהקצון מאנשים רבים שאי אפשר להחון לחפש אחריו לידע אם ישנו לזה, טוב שיהיה יואל לחון. אך נראה שכשהוא צביח הכנסת או צביח המדרש הק' המיוחדים לרבים והוא אינו מתפלל כלל בין המתפללים אז, ולא הניח כלל טלית ותפילין, כי דעמו להתפלל עם מנין שיחפלו אחר כך, בזה לכולי עלמא אין למנוע מלומר תחנון על ידי החתן, כי רק כשמתפלל עמהם גם שאינם שווים במקום אחד שייך צירוף, מה שאין כן כשהוא לומד והם מתפללים. ומכל מקום כשיואל החתן לחון ללמוד בחדר הסמוך הוא על ג' היותר טוב:

ט"ז סקי. הגם שכתב הטה"ז ז"ל שילך החתן לחדר אחר אודות תחנון לציבור, מ"מ אם מתפללים במקום שהיה סעודת החתונה, וכל שכן אם מהסעודה תיכף התחלת התפילה, כו"ע מודים שאין אומרים תחנון והרה ליה בבית החתונות והחופה היטב:

עוד מצאתי מה שכתב הטה"ז ז"ל ספק אם לומר תחנון בבית חתן ושילך משם, אם רק מנין מצומצם אין צריך לילך מבית הכנסת ק' ואין צריך להפריד המנין, והרי לא יאמרו י"ג מדות וכן הקדיש. הגם שבדיעבד אומרים ע"י שהיו עשרה בתחילת החזרה ועתה יש רוב עשרה, מ"מ הרי אין רשאי למעט מעשרה בכל דהו מהחזרה, ושייך מעין ועוזבי כו' [ישעיה א, כח] ח"ו, עי"ז כו"ע מודים דאין צריך לילך משם ואין אומרים תחנון:

מ"א סקי"ח. אודות תשלומין לעצרת כל ז' שנהגים עם בני ישראל שנספרד י"ו שלא לומר צעם תחנון, וכן נוהגים הרבה מדקדקים צמדינות אלו הנוהגים בנוסח שעל פי כוונת של האר"י ז"ל. נראה שנוכח להנהיג כן בין כל המקבלים על עצמם דברי חכמות וכל המדקדקים על עצמם, וכן בין כל שאין צעם חשש נטיה על ידי זה לשמחה של הוללות וסכלות וקלות ראש צימים הללו, כי צודאי כולי עלמא מודו שנוכח הרבה למעבד זכר למקדש תובב"א

נדבי עמים צודאי הוסיפו עוד נדבה צבקר צבקר כל ימים אלו ודאי שראוי לנו לעשות זכרון לצבת המקדש בזה, דקיימא לן [מוספות פסחים ג, א ד"ה מקום] כל יחיד ציוס שהקריב קרבנו היה יוס הואו אללו יו"ט, ועל דרך מה שאמרו חז"ל [מנחות מג, ב] עושג דלצנן יוחר מעושג דסכלת כידוע, כן הוא לגבי עשייתיו וזכרון לנדבות הקרבנות, שגם הליקנים שהיו ממעטים צמדינות אין זאת כי אם להיותם מנמנמין בצלעם, מה שאין כן גבי שז ואל חששה צעשות על ידי זה זכרון לנדבות עם בני ישראל, שכל עם בני ישראל נדיקים לולי שאור צעשיה המעבד, ומה שאחרי (צנעט) [עגלת] לצם הולך על כל פנים ראוי לנו להתעורר בזכרון טוב. ומה שלא היו נוהגים כן צמדינות אלו נראה שזה רק מנד הנהגת כלליות המדינות שיש רצים הנוטים לשמחה דקלות ראש, ולזה אמרו חז"ל [קידושין פ"א, א] סקבא דסחא ריגלא, ויש להעמיד שוטרים צבגלים שלא ישוטטו העם צננות ופרדסים צערצוצא אנשים ונשים, ככשו"ע הק' [סימן תקכ"ט סעיף ג], ואם נוסף הוראת חדוה לכל, גם צימים הללו כיון דילפיין מקלקלתא ומי שמיקל יגיד יטה לצ כל העם להרבות שמחה צימים אלו ויוסיפו צטוילים ומשחה וקלות ראש חס וחלילה, לזה הנהיגו עמודי עולם מוקדי תצל רבותיו חז"ל צצמדינות אלו צדורות שעד כה למעט צהוראות חדוה להמשיך הוספה אל הרגל, אך לגבי אנשים שידוע שלא שייך צעם חשש כנ"ל, כיון שכבר נחפרסמו מנהגים שונים צמדינות אלו צחכלית הפרסום לכל ובספרי דפוס צסידורים הק', נכון לנהוג לעשות זכרון למקדש כנ"ל. וכבר כתבתי במקומות רבים, דלא שייך חשש אגודות צמה שאינו דררר דאיסורא. ותענית חתן אינו נדחה צימים אלו דלא עדיף מימי ניסן. גם תענית יאר לייט מי שאינו מדחהו שפיר עבד. למנא ואל ארך אפים אומרים. רק נפילת אפים נכון למנוע צימים הללו, וכן וידוי, ומכל מקום כשזומע אומרים הי"ג מדות אומר עמה צלי קפידא:

בספר הק' חסד לאצרה ז"ל כתוב צמעין צ' סימן מ"ה שצמתי אין אומרים תחנון רק צממה ימים, וכן נוהגים עכשו כמה יחדי סגולה כפי ששמעתי. נראה שאין כדאי על פי זה לשנות ממנהג המיוסד צמדינות אלו לומר תחנון אחר סוכות, וכן כתב צבאר היטב גבי צה"צ צסוף הלכות פסח [סימן חג"ט ס"ק ב], ע"ש צצמדינות אלו נוהגים להצעות אחר אסרו חג סוכות. וזה לא דמי להימים שאחר צצועות [סימן חג"ט סעיף ג צהגה], כי שם שייך תשלומין מה שאין כן בזה דלא שייך תשלומין, כי שמיני עצרת גופיה תשלומין דראשון. ולא שייך יאל רוב החודש צלי תחנון [סימן חכ"ט ס"ק ג, וי"ג] שם ד"ה והיין, כי גם צר"ה ויו"כ וסוכות מרבים צתחנונים, והחודש מיוחד להרבות בו צתחנונים, וצצמות ק' אין לזרפן לגבי מניס דימי החודש. ונכון שלא לשנות בזה מנהג מדינות אלו, כי אם בין הטרודים ונחפזים ציותר, מנד טוב מעט צכוונה מלהרבות שלא צכוונה, נכון להם לסמוך את עצמם על החסד לאצרה ז"ל בזה, מה שאין כן בין שאינם טרודים הרבה, או בין אנשים שאין הפרש צהכוונה בין לקצר בין להאריך הן חסר הן יתר הכונה שזה אללם, בין אנשים כאלו נכון לומר תחנון, ומה שכחז שם צצפר הק', מספר רכ"ב, ימים שאומרים צעם תחנון בכל השנה. צרוב השנים אין חשבון זה מדויק, ומכל שכן דלא שייך צרמויס כאלו קפידא כשיש עליהם מוספות צמספר, שהרי יש בכלל מאחים מנה. והוא קל וחומר כן צנו של קל וחומר מההוספות צנוסחאות וכמו שכתבתי במקומות רבים בזה דלהוסיף עדיף:

עוד מצאתי הנוהגים שלא לומר תחנון עד ר"ח מרחשון, הוא כפי החזקתו את עצמיו צציונים. כמו שאמרו חז"ל נצרות סא, בן כגון אין צציונים אכן. והיתה החתימה והכתיבה ציו"כ והיה אז כהתחלת השנה, ומאז עד ר"ח הג"ל רוב הימים אין צעם נפילת אפים, לזאת צטוילים המועטים שלא להיות גם צעם נפילת אפים. וכמו שכתוב גבי ניסן, שעל ידי מה שהרוב אין נפילת אפים, עושים טפילים לזה גם מיעוט הימים כמ"ש צטור שם [סימן חכ"ט צ"ד והיין]. והנוהגים לומר תחנון אחר אסרו חג סוכות, דעסח מנד שצדיקים ורשעים דינס צראש השנה והס רוצא דעלמא נגד הציונים, וכשנחשוב מראש השנה עד ר"ח הג"ל רוב הימים יש צעם נפילת אפים לזה יש נפילת אפים וימים שאחר אסרו חג סוכות:

מנהגים ישנים מדורא

מנהגים של כל השנה מאשכנז ממאה הי"ג

ס י ד ר ם

רבינו יצחק בן משה"ר מאיר הלוי מדוור"ן

בעל שערי דורא

קובץ כולל מנהגים, תשובות, פסקי דינים וסדר התפלות
לכל השנה.

יוצא לאור ראשונה עפ"י שלשה כתבייד

עם מבוא והערות והגהות

מ א ת

ישראל ש. אלפנביין

ניו-יורק

ה'תש"ח

נדפס מחדש, ירושלים תשכ"ט

ולולב היה לו לברך מיד שהחיינו. אלא שתקנוה לברך אותה [f. 194a] בשעה שיוצא במצוה¹⁴⁵ וקיימה קנ"ד). וכיון שבירך פעם ראשון¹⁴⁶, שוב אינו צריך. ומה שמברכין שהחיינו בב' לילות, היינו בשביל סוכה. מידי דההוא [בשאר]¹⁴⁸ ימים טובים דליכא סוכה, שמברכין שהחיינו בב' לילות. ולכך ניהגו¹⁴⁹, דבליל ראשונה של סוכות מברכין קודם לישב בסוכה ואחר כך שהחיינו. משום שהיא באה¹⁵⁰ בשביל היום ובשביל הסוכה. ובליל שיני מקדימין לומר שהחיינו¹⁵¹ ואחר כך לישב בסוכה. דהא שהחיינו אין אומרין עתה אלא בשביל היום. אבל במגנצא קנ"ה) ובצרפת אומרין שהחיינו אף ביום טוב שיני אפילו בלולב. וראייה שלהם דאמר¹⁵² אביי בכמה מדליקין קנ"ו) וודאי דבריהם בעי ברכה. ופריך, והא י"ט¹⁵³ שיני דספק דבריהם ומברכין. ומשני, התם כי היכי דלא ליזולוי¹⁵⁴ בהו. והרבה דקדוקים מדקדקים מכאן¹⁵⁵. חדא דהכא משום דשמיני ספק שביעי דסוכה לא מברכין לישב. כדאמרין קנ"ז) בעלמא¹⁵⁶ יתובי יתבינן וכו'.

וכן נולד מהול, שהוא ספק ערלה כבושה קנ"ח). לא מברכין. וכל ספק¹⁵⁷ כיוצא בהם. וגם מדקאמר וביום¹⁵⁸ שיני מברכין דלא ליזולוי ביה. שמעינן דכל ברכות¹⁵⁹ שמברכין ביום טוב ראשון, גם מברכין ביום טוב שיני. בין אסוכה בין אלולב מברכין ביום טוב [שיני]¹⁶⁰ שהחיינו. דאי לא אמ'¹⁶¹ אתו ליזולוי ביה. ואי¹⁶² משום לישב בסוכה ועל נטילת לולב, ליכא היכרא¹⁶³. דהא מברך הכי כל ז'¹⁶⁴. דליכא הבחנה¹⁶⁵, דביום טוב¹⁶⁶ שיני קדוש גמור אלא בשהחיינו.

ונוהגין¹⁶⁷ העולם קנ"ט) כשיש שני פרשיות ביחד, שמפטירין ההפטרה של פרשה אחרונה. דמאי דסליק ק"ס) מינה. אך הגאונים קס"א) לא כתבו כן. כשהחתן בבית הכנסת [ב] יום ו' קס"ב) לאחר ההולכה, שמוליכין הכלה להחתן קס"ג) בבית אחד, זהו¹⁶⁸ תחילת הכנסת כלה לחופה. ואין נופלין קס"ד) לתחנונים. אך בשבת שיש [בו] נישואין אין מניחין לומר צדקתך קס"ה) במנחה בבית הכנסת.

אבל יום שיש בו ברית מילה אין קס"ו) נופלין לתחינות בכל העיר. אפילו יש בעיר ב' בתי כנסיות. אליהו בא לעיר והכל שמחין ויומא טבא לכולם. וכתב קס"ז) שש אנכי על אמרתך. L

נשאל קס"ח) מאת רבינו יצחק קס"ט) בר' יהודה [ב] f. 194a) יום מילה שחל להיות בתענית ציבור, כגון עשרה בטבת וי"ז בתמוז וצום גדליה. מהו¹⁶⁹ להתפלל פסוקי דרחמי¹⁷⁰ לומר סליחות ווידוי. אי לומר והוא רחום וליפול¹⁷¹

בתחנונים ולומר אל ארך ואם¹⁷² הילד או לא. וכמה והשיב: כך נוהגי

ווידוי כדרכו. ואין קע"ג) אבותינו תורה היא. ומצות נהגו שלא לומר והוא רח צריך להפסיק לגמרי שלא מברך על היין ואינו טוען ביום התענית. ולא למיתבי או קע"ד) לשתיה אימיה ז דאמרין קע"ה) המברך צו אחרינא¹⁷³ שפיר דמי. כז דילמא אתי למיסרך. אבז

טעים אחרינא. שפיר דמי. לוגמא. אבל גבי ברכות. הכי ביומא דתעניתא אסור ומיהו אנן קיימא]

דילמא אתי] למיסרך. דדוי מקדשין, הוה שייך קפ"א) לו אבל ברכת המילה שאינו ל זו. מה לי שתייה אחרת. שא ורבינו אב"ן¹⁷⁴ פ

של ברכה בפי התינוק משו אתי נמי למיעבד [ב] יום [א] f. 195a) קטן כי האי. י יום פרשת שקלים ו

מיניה. וכשיום¹⁷⁵ ראש חדש חדש, כי אם בשקלים.

וכן ראש חדש כ בחנוכה קפ"ו), דסליק מיניה במנחה של יום הכי

דאין אומרים על העבודה כ מוסף, והוא ברכה אחרונה

חנוכה ואופן של חתונה וזולת של מילה. ונ"ל גם לאומרו יום ליבשה. ויפטירו ויעש חירם ולא של חתן. ונראה למהרא"ק ז"ל להפטיר בשל חתן, וכן [איתא] באור זרוע קטן"י.

(לח) בעשרה במכת [הוא] תענית ציבור. סליחות אזכרה מצוק, אבן הראשה. פומון אבותי כי במחו. ענינו. ויחל בשחרית, ומנחה [ויחל] ודרשו כדפירשתי לעיל. ואפילו חל ביום ששי, (ו) אין דוחין אותו אחר השבת אלא קורין ויחל, וענינו גם במנחה ודרשו, רק שאין נופלין במנחה כשחל ביום ששי. ואם יש חופה ביום ששי מתפללין מנחה ויחל וענינו ודרשו, ואחר כך החופה, ואחר כך ערבית דשבת. ואם יש בו מילה (לט) אומרין זכור ברית דמילה וסליחתו ופזמונו כדפירשתי לעיל. ואין נופלין. (מ) ונותנין לשתות לילד ולאמו"י.

הגהות המנהגים

לעת. מצאתי בקובץ וכן כתב מהרי"ש (לקט יושר א' 41) בשם מהר"ש (סי' קס"ט), שהתענה בשבת כשישן שינת צהרים ובא לו חלום שמתענין עליו, אז היה מתענה מאותו חצי יום שבת ואילך עד חצי הלילה ואז הבדיל ואמר שהוא עולה ליום שלם, ואח"כ ביום ראשון היה מתענה תענית לתעניתו.

(לח) ונ"ל דאפילו עוברות ומניקות בעלמא שהיו מצטערות הרבה יש להם לאכול בכל אלו התעניות לבד מט' באב מדאמר ט' באב מעוברות וכו', הגמ"י תחלת פ"ב דתענית (אות א', ועיין לעיל בצום גדליה ריש הג"ה).

קצת ליקוטי דיני מילה

(לט) וכן בכל תענית צבור.

(מ) אבל למנצח אומרים משום צערא דינוקא. ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואם היו שתי בתי כנסיות בעיר באותו שאין מלין אומר תחינה והכי נהוג, והוא הדין לענין אב הרחמים בחתונה, נראה לי. וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, מכתבי מהרא"י (סי' פ"א). אומצאתי כתוב במנהגי דורא (עמ' 152) היכא דיש מילה בבית הכנסת אין אומרים תחינה בכל העיר והטעם כי אליהו בא לעיר והכל שמחים וכו', ומנהג שהמוהל יורד לפני התיבה וסמוך: (תהלים קמט, ו) רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם'. ומהר"ם מינץ כתב בתשובה סי' מ"ג דהאי

ס"ב, וראה כאן בהגהות המנהגים אות כ"ט, ומהר"ש סי' חק"מ; הקטע אודות תענית חלוס נמצא במנהגי מהרא"ק סי' פ"ו וע"פ ספר חסידים קכ"ט, והוצא גם בשבלי הלקט סי' קצ"א (החולק עליו) ונחזיקו הדשן סי' רע"ח. להלכה ראה מש"כ הדרכי משה והרמ"א בסוף סי' תר"ע וסי' רפ"ח. (יד) מתלוקת צין רצינו ומהרא"ק (סי' ע"ד הג"ה א') הוצא בדרכי משה בס' תרפ"ד ובס' חכ"ח והכריע כרצינו. וראה עוד במהרי"ל שם סי' י"ג ונחה"ד סי' כ' ונמטה משה סי' חתק"ו. (יח) תענית ציבור צ"ב נטבת ראה בר"ה ית, צ ובטשו"ע סי' חקמ"ט; לגבי אמירת הסליחות ראה במהרא"ק סי' ע"ו ה', ובמהרי"ל הל' חודש טבת סי' א'. סדר החפילה והקריאה בחתונה פירש רצינו לעיל בחודש אייר. הדין אם חל התענית בע"ש ויש בו ציום מופה, הוצא ברמ"א

ספר המנהגים
רצינו איניק טיניא

ג. אין נפילת אפים (ט) בלילה ובלילי אשמורת נוהגים ליפול על פניהם שהוא קרוב ליום: ד. נהגו שלא ליפול על פניהם לא בבית (י) האבל ולא בבית החתן ולא בבהכ"צ ביום מילה ולא בשיש שם (יא) חתן: הגה דוקא שהמילה או החתן צארו ז"ה אבל אם אין (יב) המילה צדכ"ט

באר היטב

נצית נשעה זו ואין להם ס"ת דיש שם נ"א. ט"ז ועיין נשכנה"ג: (ט) נלילה. וזין השמשות מותר ט"ז: (י) האבל ר"ל דאין אומרים שם תחנה כלל. גם א"א למנחם שיר וזמור אבל ואני זאת צריתי אותם אומר. וא"א שם הלל אפי' נחנכה ונהר"ל אבל התניא כתב דדוקא צר"ח א"א הלל שאינו אלא מנהג אבל נחנכה אומרים. וכתב המ"א דנחנכה טוב שיקרא כל אחד הלל נציתו וכ"כ הר"ן. ועיין נט"ז דנצ"ק ט' כתב דהוא רחוס שאומרים צ"ו וה' נריכין האחרים המתפללים שם שיאמרוהו נציתם אחר שיצאו ושם אבל רחוס ותנון לא יאמרוהו כלל אפי' נציתם ע"ש הטעם ונצ"ק שאח"כ כתב דאפי' הוא רחוס לא יאמרוהו אחר כך נציתם כיון דלא שייך לאמרו נמקומו ע"ש. וצ"ד ס"י שע"ו כתב סתם נצ"ק הרוקח שאחר גמור תפלה אומרים תחנון ע"ש ולא קא מפליג בין רחוס ותנון לזין והוא רחוס ונ"ע. ונצ"ק היטב אשר לפני כתב נזה"ל ונראה מדבריו דגם נצית האבל א"א לומר אח"כ כיון שלא אמרו נמקומו

מקור חיים

ג. אין נפילת אפים בלילה — ובשו"ת מהר"ם ס"י תר"ג ראיתי דיש נפילת אפים אחר תפילת ערבית, ומפני כך לא מחיתי בחבורה יום כיפור קטן בער"ח שחל ביום ה' ר"ל שחל ר"ח יום א' שאז נוהגין להתענות ולומר תחנונים יום ה' ונמשך לפעמים עם חשיכה טרם יגיעו לתחנון¹⁰, ועמ"ש ר"ס ק"ח לענין אמירת אשרי.

[אין נפילת אפים בלילה — ובבין השמשות אין להחמיר. מג"ד].

ד. לא בבית האבל — אפילו אבל כל דהו ואף תינוק בן יומו, ערו"ת. ומזה דבאין אבל כלל נופלין¹¹, ומ"מ אומרים סליחות מידי דהוי ביום המילה, כי תחנון ממש שהוא מסירת נפש שאני, ודוק. כתב הרוקח שמ"ש א"א תחנון בבית אבל היינו אחר י"ח, מ"מ אחר גמר תפלה אומרים, ומביאו בט"ז בי"ד ס"י שע"ו ס"ק ב', וצ"ע. עוד נ"ל דלאו

קיצור הלכות

ג. אין נפילת אפים נלילה — וזה שכתב שו"ת מהר"ם דיש נפילת אפים אחר ערבית, ונ"ו נחנכה דערב ר"ה שעושין יו"כ קטן.

9 ד"פ, ושם הוא תשובת ר"ש שלום גאון. 10 ר' ב"ט. 11 ראה בברכ"י אות ג. 12 אות מ. *12 ר"ל מה

שאלו יבין אורח ת"ח
ז"ה פירוש מקור חיים
דמינו יאנו חיים דכ"כ צ"ל

זה השער לדי
צדיקים יבואו בו

חידושי הלכות, הגהות ונימוקים
על שלחן ערוך אורח חיים

אשר נתחבר על ידי

גאון עוזנו, רוח אפינו משיח ד', שר התורה, מי כמוהו מורה,
קודש הקדשים, רבן של כל בני הגולה, אור עולם,
אדונינו מורינו ורבינו, כבוד קדושת שם תפארתו, מרנא ורבנא

מוה"ר רבי **חיים אלעזר שפירא** זצוקלה"ה זי"ע ועכ"י
אב"ד ור"מ דק"ק **מונקאטש** והגלילות יע"א

בעל מחבר ספרי

אות חיים על הלכות תפילין, אות שלום על הלכות מילה, דברי תורה,
הגהות הירושלמי, חיים ושלום על התורה, חמשה מאמרות, מאמר אדון כל,
מאמר זכרון צדיקים, מאמר מילי דהספידא, עולת תמיד, שו"ת מנחת אלעזר,
שער יששכר על המועדים והדשי השנה, ועוד
ועוד חיבורים אשר נשארו בכתי"ק

ברוקלין, נוא יארק יע"א
חדש שבט, ה'תשע"ד

והן ולא בבית הכנסת ביום מילה, וכן ולא כשיש שם חתן. הגדה: ודוקא שהמילה או החתן באותו בית הכנסת, אבל אם אין המילה בבית הכנסת, אף על פי שהיא בבית הכנסת האחרת,

נימוקי אורח חיים

אבל ל"ע על צדו, והיה אז ראש חודש, ודיברו אאזמו"ר עם הגאון הקדוש מה"ר זבי מליסקא זי"ע (שהיה אז גם כן לנחמו לרצו) מה יהיה באמירת הלל ומה יכריע רבו. והנה קודם ההלל יא' רבינו הדברי חיים, והעולם אמרו כאן צדדר הלל, וצדדרו מהסתם הגיד הוא גם כן הלל, ודבריו דברי חלקים חיים, (רק כנראה לא ראה לשנות צרכים מדברי המגן אברהם אשר בזה שורשו ממהרי"ל שהוא שורש מנהגי רבותינו באשכנז זי"ע אשר מפיחן אנו חיים בהרבה דברים ומנהגים ותפלות), ועל כל פנים לא החקירו הצבור הלל בראש חודש בצרכה.

7

והן ולא בבית הכנסת ביום מילה. עיין בא"ח סי' קמ"ג (סק"ג) ושערי תשובה (סק"י וסק"ב) צ"ע שיש השיירי כנסת הגדולה (הגהות בית יוסף אות יח) ואלוהו רצה (סק"י) ובאר יעקב (סק"ד) חלוקי מנהגים בזה כשיש מילה בבית הכנסת הגדולה, אז שארי המנינים נגריים אחר זה שלא לומר תחנון. ומשמע מדבריהם צפשיטות, דכשיש מילה בבית או צמנין בית תפלה, ולא בבית הכנסת הגדולה, אז לריכין לומר תחנון צשארי המנינים ובתי תפלה, אם יש שם צרית מילה, כנוכר. אמנם צעירו המנהג מעולם, כשיש מילה בשום מקום תפלה (או גם כשמלין בבית), אז אין אומרים תחנון צשחרית זה (צין שמתפללין לפניו או לאחריו) בכל העיר.

שוב מנאחי כן מקורו צמנהגים של מהר"א טירנוי ז"ל (צסוף מחזורים הישנים מנהגי כל השנה), אשר הוא מקורן של מנהגינו, והוצאו דבריו במקומות רבות בהרמ"א ז"ל, וכתב (בדיני מילה) וזה לשונו: מנאחי כתוב צמנהגי דורא היכא דיש מילה בבית הכנסת אין אומרים תחינה בכל העיר, והטעם אליהו צא לעיר והכל שמחים, עד כאן לשונו הזהב - והוצא צעטרת זקנים (בסימן זה סק"ד). ומובן ממילה, דמשום טעם זה דאליהו צא שייך בכל מקום שהוא הצרית מילה, ולא דוקא בבית הכנסת, אלא שדיבר שם צהוב, וזה פשוט.

וראיתי כמדומני הטעם שאין אומרים הלל בבית האבל, משום שנאמר (תהלים קטו, י) 'לא המתים יהללו יה וגו'', והוא כלועג לרש המת ונשמתו אשר שם (ראה שדי חמד אסיפת דינים ערך אבילות, אות ריד). ואינו טעם נראה כלל, דהא צאמת אין לומר כפשוטו בזה, דאם כן הוי לועג לכל הקדושים אשר צארץ החיים גם הצבות הקדושים ומשה רבינו, שנאמר בהם וימת וגו'. אלא הפירוש כדברי חז"ל ופירשו המפרשים שם צתהלים, לא המתים (היינו העובדי כוכבים והרשעים) יהללו יה, וכדרשת חז"ל (ברכות יח, ב) על הכתוב (קהלת ט, ה) והמתים אינם יודעים מאומה, דהיינו הרשעים שקרויים מתים צחייהם, ובעל כרחך בזה נכנס הדרש צמקום הפסט. ואם כן אינו ענין שלא לאומרו בבית האבל, ועל כל פנים מהראוי צכהאי גוונא שיא' האבל לחדר אחר אז ויאמרו הצבור הלל בצרכה, כי לדיקן שמצרכים על ההלל בראש חודש גם כשירצו להחמיר

אמירת תחנון כשיש מילה בא"ח סי' קמ"ג באותה עיר

אומרים תה שמלין אז ה שאין אומרי

סעיף ו

גם במגד

ובן שבע חילוק בין עיר קטנה לעיר גדולה

ווארשא וד אפשר שלי על כל פני לעולם צכ נוהגים לה מילה שיש התפלה או

והנה רח מצ

וחומרות צ הבני אדם מיעוטן וכ

כאלו, כיון צרית מילה

שלא לומר מנהג שלא

בבית תפוי ופורש מן

אליהו הנצ מן הראשו

אמירת תחנון כשיש חתן בא"ח סי' קמ"ג באותה עיר

בבית (כנו) ובמקום ש

הלכות נפילת אפים קלא

ק"י

אומרים תחנון (פסקי מהרא"י [מרומת הדשן] ח"ב, סימן פא). וזיוס המילה שאין אומרים תחנון, דוקא שחריט שמלין אז התינוק, אבל מנחה אף על פי שמתפללין אלל התינוק הנימול אומרים תחנון, מה שאין כן צחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אלל הצתן (הגהות מיימוני פ"ה מהלכות תפלה, אות ט), ולא מקרי צתן אלל זיוס שנכנס לחופה:

פעיף ו נהגו שלא ליפור על פניהם בחמושה עשר באב, ולא בחמושה עשר בשבט, ולא בראש חודש, ולא במנחה שלפניו, ולא בחנוכה. ויש אומרים גם במנחה שלפניו. הגה: וכן נוהגין. בפורים אין נופלים על פניהם. הגה: וכן בל"ג

נימוקי אורח חיים

דעתו ז"ל דצחתן גם בכל העיר אין לומר תחנון, משום דהכל מחוייבין להכנסת כלה לחופה. והוא תמוה (צמחילת כבוד הדרת גאונו), דמעולם לא שמענו חיוב זה להכנסת כלה לחופה גם לתלמיד חכם שיצטל תלמוד תורה, רק להקרואים. וצפרט שאין שום שייכות לחתן בכל שבעה ימים שיצטלו כל העיר מתחנון. ואמרו חז"ל (בבבכות ו, ב) כל הנהנה מסעודת צתן וכו', והיינו שנהנה צפניו שם מסעודתו ושמתתו, מה שאין כן כשאין הצתן שם כלל, ולכל העיר לשמחה מה זו עושה שלא לומר תחנון. וצאמת לא שמענו מעולם (גם מהמקילים יותר צחתנו) שלא לומר תחנון כשיש צתן בהעיר, זולת כשהוא שם צבית התפלה, וזה פשוט. [מה שאין כן צבית מילה שפיר יש טעם וריח שלא לומר תחנון בכל העיר, משום שאליהו צה להעיר, כנזכר ממנהגים לעיל בצעיף קטן הקודם]:

ובן שמעתי שהמנהג צכמה עיירות גדולות - [זולת צערים היותר גדולות כגון ווארשא ודומיהן המרוצים צאוכלסקין, עד שאי אפשר שלא יהיה שם צבית מילה בכל יום על כל פנים אחד, ונמצא שלא יאמרו תחנון לעולם בכל העיר הגדולה הזאת, על כן נוהגים להחסיר נפילת אפים כשגודע הצבית מילה שיש צאתו חצר, וצפרט כשיש שם צבית התפלה אחד מהקרואים להצבית, ולא זולת].

והנה ראיתי צאשל אצרהם להגאון הקדוש מצוטשאטש ז"ל (כאן) כמה ספיקות וחומרות צזה, ודקדוקים רבים שתלוי צדעות הצני אדם אם יצאו כולם להצבית מילה או מיעוטן וכיוצא, וצמקומותינו לא שייך מנהגים כאלו, כיון שאין אומרים בכל העיר כשיש צבית מילה כנזכר. וצמקום שנהגו כן מעולם שלא לומר בכל העיר, ויעשו צית תפלה להם מנהג שלא להחסיר תחנון רק כשהוא הצבית צבית תפלתם, חוששני שהוא רמות רוחא ופורש מן הצבור, כאלו אינן שמחין צביאת אליהו הנציח להעיר, וכנזכר לעיל מנהג זה מן הראשונים שלא לומר בכל העיר, כמובן:

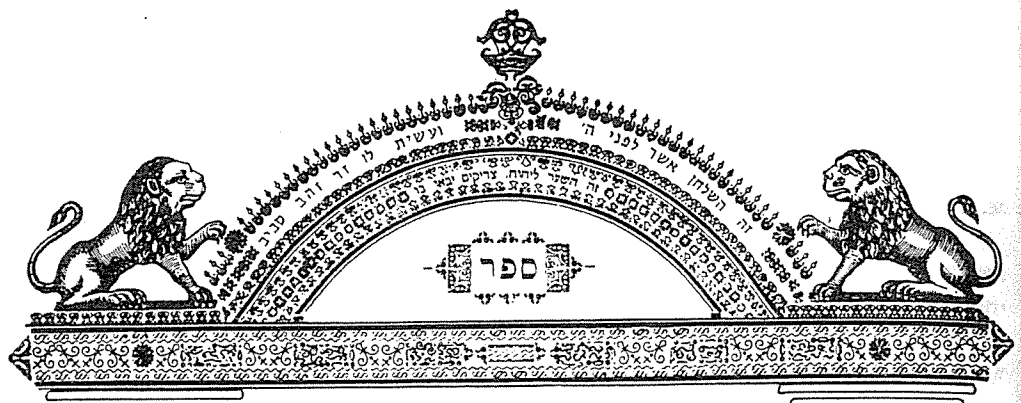
ו [ו] **ולא כשיש שם הצתן וכו'.** עיין צישועות יעקב (בסימן זה, סק"י) לענין צבית מילה (כנזכר לעיל) וצתן שיש בכל העיר, וצמקום שמתפלל אין שם הצתן כלל, נוטה

אמירת תחנון בשבעת ימים משהו פחת שני

[ו] **בל"ג בעומר אין נופלין וכו'.** (צכתב יד) **צשער ישיבד** [צמאמרי הדש אייר] צמאמר פסחא זעירא לפסח שני (אות א ואת י) צכתבי דמכאן ראייה שאין להחסיר תחנון צפסח שני רק ציוס י"ד, או (אולי) עוד למחרתו ציוס ט"ו צאייר, כמו שהצאתי שם צשם המחצרת הקודש מכצבי הארז"ל. אבל צבעה ימים צודאי אין להחסיר, דהרי ל"ג

אמירת תחנון כשיש מילה בארץ בית תפילה באותה עיר

אמירת תחנון כשיש צתן בארץ בית תפילה באותה עיר

שלחן הטהור

ועליו זר זהב יסובנו
ע"ס שלחן ערוך אורח חיים

הכינו וגם חקרו רבן של ישראל שר התורה איש אלקים
מרגא ורבנא יצחק אייזיק יהודה יחיאל ז"ע
מקומרנא

יצא לאור מכת"ש שנמסר ע"י נ"ו
כבוד קדושת מרן הגאון הקדוש
רבינו ברוך הי"ד ז"ע
מקומרנא

בעזרת השרות ועזרתם על י"ו
אברהם אבא ז"ס

חלק ראשון

עיה"ק ירושלים תובב"א
תשס"ה

שלחן הלכות נפילת אפים סימן קל"א הטהור קצא

במעונו אין אומרים תחנון ויש נהגו שאמרו עד החתן מאהל [כב]:
7 יב בעיר קטנה שאין שם אלא ביהכנ"ס אחת וכולם שייכים לביהכנ"ס
אפילו כשמתפללים במנינים ובתי מדרשים, כשיש מילה בעיר א"א
תחנון ולא בביהכנ"ס ולא בשום מנין ומדרש וקלאז, אבל בקראקא וכדומה
שיש הרבה ביהכנ"ס וכל אחד שייך לביהכנ"ס שלו אזי כשיש מילה באותן
השייכין לביהכנ"ס זה לא יאמרו כל בני הכנסת אבל השייכים לביהכנ"ס אחר
יאמרו ולא יתכן שיפטרו עצמם לעולם מאמירת והוא רחום ונפ"א וזה לא
עלה על לב אדם מעולם [כג]:

יג אין אומרים תחנון בבית שמת שם מת ומתפללין שם, אף שאין שם
אבל [כד]:

יד אם כבר נימול התינוק ה"י מן הראוי לומר תחנון בכל המנינים אף
אם מתפלל מנין אחר במקום שנימול התינוק כבר יאמרו תחנון, ואין
המנהג כן [כה]:

טו בביהכנ"ס או מנין שיש שם הסנדק או המוהל שמתפללין אף שהמילה
יהי בעיר אחרת והם נוסעין לשם אין אומרים תחנון כלל [כו]:

טז שבעת ימי המשתה הם זיי"ן ימים שלימים, אם החופה ה"י ביום ד'
באמצע היום (אז) [אם] גם הסעודה ה"י ביום ד' נשלמו ימי המשתה
בג' ובליל ד' עבר הזמן, אבל אם החופה ה"י ביום ד' והסעודה בלילה
מברכין זיי"ן ברכות עד ליל חמישי. וכ"ז לענין שבע ברכות אבל לענין
תחנון בעינן בכל אופנים זיי"ן שלימים ממש וחושבין שעות. [כז] והחתן יבוא
לביהכנ"ס כדי שיפטרו מתחנון כי בימים שא"א תחנון מן הדין אין שליטה
לימים האלה לס"א ואין ס"מ הרשע שולט בהם ולמה לא יזכה את הצבור בזה
ומצוה גדולה עושה החתן כשהולך לביהכנ"ס ומזכה את הרבים [כח]:

יז כשיש (ג) סיום מסכת לאחד מבני הכנסת א"א תחנון כלל כי הוא יו"ט
לכל רבנן [כט] ולכל התומכין ועוזרין [ל] ותומכיה מאושר:

ז ר ז ה ב

הסתלקות אומרים לו שלום בני עיוב: שא"א צו תחנון, אפילו על סיום ספרים קדושים
(ג) סיום מסכת. הוא דבר גדול ופשוט המנכב וקרא סיום לדחות אמירת תחנון כי כל המיקל

הערות וציונים

- [כב] סעודה שעושים בלילה שקודם החוטה, ממבואר במג"א סי' תמ"ד סק"ט.
- [כג] בעט"ו בסק"ד בסופו כתב דיש מי שכתב שאם מילה בעיר א"א תחנון בכל העיר הואיל ואליהו בא לעיר ע"כ. וע"ע בשע"ת סק"י, ומש"כ ע"ז בנמוקי א"י סק"ה, ע"ש שכתב כדברי רבינו.
- [כד] ע"י בשע"ת סק"י.
- [כה] ע"י בט"ז ס"ק י"א.
- [כו] ע"י במג"א ס"ק י"א.
- [כז] כמובא כל זה בשע"ת ס"ק י"ד.
- [כח] ודלא כהט"ו בסק"י דכתב דכל ז' ימי המשחה לא יבא החתן לביהכנ"ס מטעם זה שלא ימנעו לימ"ר תחנון.
- [כט] ע"ע להלן סי' רי"ט ס"ז.
- [ל] בסדור יעב"ץ בהל' דיני בין המצרים ס"ק י"ד כתב וז"ל, ובסיום ספר אין רשאי לאכול כי אם אותם שלמדו עמהם, וגם המחזיקים בידי הלומדים במכונם ע"ש.

יפול
אינו
כל
דרים,
בלא
פורץ
אומר
יזרה
[יט]
שהוא
אחת
ט"ט:
אמר
מחה
שפט
ואחר
ין שם
דע"פ
בבסי
אפים
הדרוש
אבל
בסו"י
התקון
שע"ת
ע"א.
רמו

21

אין נראה לנהוג ולברך אבל כשהאב מל בעצמו דבכה"ג לא חשיב אינה דתי' ואינה מצוייה וכמצוה הבאה מומן לומן כדאיתא בסמי' והא דכתי' דהמיימוני משמע דיש לברך [שהחיינו] אחר אשר קרש ירד היל משום דכתי' כסדר הזה נראה דהיל משום דלא פסיק' כתבה לבסוף והכי תירץ בהג' שם (קב) תנא דברייתא ע"ש ואע"ג דכתי' המיימוני ברכי להבנימו קודם אע"ג דלפי מסקנתו נמי לא פסיק' מי' יש דיעות דלדירדהו פסיקי כדאיתא התם ובשביל אות' דיעות הקדימה לאותה ברכה, ונראה לברך שהחיינו מיד לאחר שברך אשר קרש ירד כו' שכבר נגמרה המצוה מכל וכל אין נראה כלל, דלא אשכחן ברבתי זמן מה'ג כלל נאום הקמן והצעיר שבישראל:

7 וכהויה מילה בסליחות לא נותג לומר בביה שלו וכור ברית השייך למילה אע"פ שהולך לברוך שאמר לביה של קהל למילה: פ"א לא רצה לילך לביה של קהל למילה מאיון שעם שהוא וא"ל תאמר בביה שלי תחנון כי עבר זמן המילה, אבל יחיד שמתפלל באותו ביה שהיה המילה אחר המילה אינו אומר תחנון (קכא):

והיה מהיר לאבי הכן לימול את בנו בשבת אע"פ שיו"ד כתי' איסור כסי' רסיט (קכב) המתחיל מילה בין בומנה [עיין בספרו] (קכג): וימנא חדא היה מילה והנשים היו מתעכבות לבא לביה ועשיר שבעיר היה בעל ברית שקי' קומפראי ובארצי קבאמר, ואמר לעשיר שב אצלי וכשבאו הנשים עם הילד לביה שלח השמש לנשים עמדו שם וממתינין לנו כומן שאני ממתין לכם, ועמדו שם הנשים בנויפה עד שירדו כל העם סרוחנם והודו לו כל העם, לבר תלמיד אחד אמר שהוא גנאי לילד וראוי לעשות להם קנס אחרת:

והכורני שבקשו ממנו להיות בעל ברית ויגר לו המגיד שאב הילד היה שתוקי ולא רצה להיות בעל ברית:

מי שיש לו בן לימול ואינו רוצה להיות בעל ברית ורוצה לכבד אחרים משום הבאה שלום ומשום דיש בו כבוד הבריות חייב ליהן לאביו (קכג) קודם אביו וקנו להיות בעל ברית אבל אם הוא ברצון אביו ויכל לתן לוקנו והמנהג ליתן לוקנו משום שהעולם אומרים מי שהוא בעל ברית לבן נינו אינו רואה פני גהיגם: ואמר המנהג כשתלד אשתו בן הראשון הרשות בידו לקרות לו שם (קכד) ולאשתו הרשות בידה ליתן הקבצטריט למו שהיא רוצה, אבל אם אביו הוא עצמו רוצה להיות קבאמר מי שתופש הנער בשעת המילה מי יוכל למחות: מליקוטי מהרי"י אוברניק זצ"ל. שלח בן מהיר מורקל זצ"ל היה לו מילה בראש השנה ושאל אם לקרא הבן אחר אביו או אחר יצחק אביו, השיב מו' שהוא ואביו הייבוי בכבוד יצחק אבינו: ואמר שיש לדקדק שאסור לפלמל סכין בשבת אחר שמל בו וכן סכין ששחט בו ביו"ט משום מוקצה מחמת חסרון כים (קכה) וטוב להניח הסכין אחר שמל בו בשמן ומטלמלו אנב שמן ועיין במסכתו ביצה כפי' אין צדין (קכו) גבי בעי מיניה הלל יש מוקצה לחצי שבת כו' ואח"כ (קכז) גבי שפור שצלו בו בשר אסור למלמלו ביו"ט, מי' מזה אין ראייה אבל מי' הוא לא סבר איסור, אבל לא רצה להורות להיתר:

קב) בהגמיו"ט שם סי' ג'. קכא) ע"י פסקים וכתבים סי' פ"א ובסי' בית לזם יהודא ושער אפרים ירד סי' רס"ה ס"ק י"ב. קכב) לפנינו רס"ו. קכג) תה"ד סי' רס"ה, ויעב"ץ בספרו מגדל עוז ה' מילה ג"ז סק"ט החיר אף בשלא מל מעולם ואיכא אחר וע"י בשו"ת גדולת מרדכי סי' כ"ד. קכג) ע"י ב"ר פרשה צ"ד סי' ה' ויזכה וזכאים לאלהי אביו יצחק וכו' רבי יוחנן אמר שחייב אדם בכבוד אביו יותר מוכבוד וקנו. וע"י ב"ר סי' ר"מ סעוף ב"ד בהגה' ומהרי"ק שרש מ"ד. קכד) ע"י דמבין בראשית ל"ה ה'. קכה) ע"י טו"ז סי' רס"ו סק"א ובמג"א סי' של"א סק"ה ובשו"ת רע"א סי' כ"ב. קכו) דף כ"ו ע"ב. קכז) שם דף כ"ח ע"ב.

ושמעתי מ
ברכה אע"ג שהיא
ג' (קכח) ושיעור ע'
לעיל בהלו
כסי' רע"ד (קל) וכ
לכתוב לכתחלה מו
והאשי' (קלג) כתבו
[כתב שא"י מהיר
בתוכה אותה אדמ
קנקנתום לפי' הת
צבע והסופרים או
אנו לצמצם כמידו
מי שאומר שהמנ
נדבק, וכוונתי כשר
קשה היה ביד הס'
כל דבר כביאור: ו
קורין גליצנשטיין)
סי' הפילין ומוזוו
שמיע לי ולא סי'
באדרטיגמא (קלו)
לכאורה לפסק הל'
אומרים שיודעים
דקא (קלח) דבר
מועט גורם שאינו
ויטריאול לחוד, ו
פוסלו אלא משום
כמו צבע הוא אב
הרמבים (קלט) לה
סדר"ל זצ"ל (קמ'
ויש גליצנשטיין ד'
או דרית או דמיי
על מגילה שמנ
מהר"ם (קמב) דכל

קכח) וע"י ג'
זר 14. קל) לפנינו
כ"ה. קלג) ה' מוז
Kupferwasser.
ה' תפילין סי' ה'
tramentum
אותו. קלה) עירובי
ובלשונו בשו"ת מהו

ספר לקט יושר
לרבינו משה
א"א
ליצחק פריימאן

- ז. וכל זה בתפילת שחרית, אב
- אע"פ שמתפללים אצל התינוק (אין אומרים תחנון (יב), ויש ש בבית התינוק לפני הסעודה או אבל לאחר ברכת-המוזון אומרים
- ח. וכל הדינים האלו הם אף ממזר (טו), ויש להסתפק במילת

- זכור ברית וכו', פעם אחת לא רצה שהוא וא"ל תאמר בבהכ"נ שלי תחנו באותו ביהכנ"ס שהיה המילה אחר ד מחזה אברהם סי' קנ"ד שכתב בשם סנ הברית או הסנדק מתפללין בעלות לכתחילה אם אומרים תחנון, ומסיק
- יא. רמ"א או"ח שם, וכ"כ ברוקח ובכי שם, ויעוין בפרמ"ג שם.
- יב. ט"ז שם בשם הב"ח דאין אומריני הט"ז.

- יג. אליה רבה שם וכ"כ בדרך החיים דכל זה כשמתפללין אצל התינוק, אבי שם אומרים תחנון אפילו קודם הסעוד אין אומרים תחנון במנחה בכל או (בוטשאטש) שהביא דהרמ"ל מסאסוב ברית, הו"ד בברית אבות שם אות ט' עוד כתב באשל אברהם הנ"ל, דכשבע היסח הדעת וטירדא רבה שיטרידם מן במנחה תחינה. ע"כ. (ומדבריו שם מ המילה, וא"א תחנון אפילו שלא אצו
- יד. כ"כ בסידור הגר"י עמדין ובסידו
- טו. באל"י רבה סי' קל"א נסתפק בו גמור ואין אומרים תחנון. וכ"כ בסידו
- טז. קונטרס נועם מגדים לבעל פרמ"ז

- שאינ אומרים גם ה"יהי רצון" שאחר קריאת-התורה (ז).
- ד. כל האמור לעיל אינו נוהג אלא בבהכ"נ שעושים שם המילה, אבל בשאר בתי כנסיות שבעיר אומרים תחנון, אם לא שמתפלל שם אחד מבעלי הברית (ח).
- ה. המתפללים בעזרות שלך ביכ"נ (בחדרים הסמוכים לביהכ"נ), אם אין שם ארון ותיבה, נגררין אחר ביהכ"נ, ואין אומרים שם תחנון (ט).
- ו. ביכ"נ שמתפללים בו כמה וכמה מנינים, אין אומרים תחנון בכלום (י).

7c

E

L

הנה מדברי שכלי הלקט (ה' מילה דין ה') משמע דאין אומרים, אכן בספר חותם קדש סימן י"ב סעיף ד' פסק בשם מהרי"ל דאומרים. וראה עוד לעיל הערה א'.

ז. ש"ך שם ס"ק י"ג בשם הגהות מנהגים, אבל במגדל עוז כתב דנ"ל לומר ג"כ היה"ד שאחר קריאת שיש בו בקשה לחיי הנימול בכלל ישראל, ולא גרע שעושין לו מי שבירך, ואפי' בשבת אומרים בקשת רחמים לחיי כל עדת ישראל כמיש יקום פורקן. וכ"כ בס' בית הלוי (על ס' נועם מגדים) אות מ"ה, הובאו דבריו בברית אבות, סי' ו' אות כ"ג.

ח. רמ"א סי' קל"א ס"ד עפ"י תרומת הדין (פסקים סי' פ"א), וכ"כ ברוקח, וכ"כ בכללי המילה (עמ' 70) הכל מודים בעיר שיש בה שתי בתי כנסיות, שבאותה ביהכנ"ס שאין מלין בה, אומרים הכל, והוא רחום ותחנה וכו', לפי שהם אינם בכלל אותה שמחה וכו', וכן הסכימו האחרונים בשו"ע הרב ובמ"ב, וערוך השולחן ועוד. ובשערי תשובה סק"י הביא בשם באר יעקב שיש מקומות שנוהגים כשיש מילה בביהכנ"ס ששם רוב העיר והיא הישנה משאר ביהכנ"ס שבעיר, שאין אומרים תחנון בכל העיר, ודוקא שמתפללין באותו זמן, אבל לא לפניהם או אחריהם. אמנם בתרוה"ד שם הביא בשם מנהגי דורא דהיכא דיש מילה אין אומרים תחינה בכל העיר, והטעם כי אליהו בא לעיר והכל שמחים וכו', והביאו בד"מ. והוזכר מנהג זה גם בהט"ז כן, ובסידור הר"י עמדין ובאשל אברהם (בוטשאטש) בשם יש נוהגין. ובליקוטי מהרי"ח כ' ובמדינותינו המנהג ברוב מקומות כמנהג דורא, ע"כ. וע"ע בשולחן הטהור (קומארנא) ובנמוקי או"ח סי' קל"א מש"כ בזה. ומ"מ הסכימו האחרונים שדוקא בביהכנ"ס שיש שם המילה או בעלי הברית אין אומרים.

ט. משנ"ב שם סקכ"ד בשם המגן גבורים.

י. שערי תשובה שם בשם בית לחם יהודה יו"ד סי' רס"ה, ויעוין בלקט יושר פסקים וכתבים עמוד 52 וז"ל: וכשהיה מילה בסליחות לא נהג לומר בבהכ"נ שלו

ס"ב אוצר הקניא

חלק ראשון

הרב"ל ז' יוסף זנון ויסקרא 53

ז. וכל זה בתפילת שחרית, אבל במנחה לאחר הברית אומרים תחנון אע"פ שמתפללים אצל התינוק (יא), וי"א דאם מתפללים אצל התינוק אין אומרים תחנון (יב), ויש שכתבו להכריע דאם מתפללין מנחה בבית התינוק לפני הסעודה או באמצע הסעודה, אין אומרים תחנון, אבל לאחר ברכת המזון אומרים (יג).

ח. וכל הדינים האלו הם אף במילה שלא בזמנה (יד), וכן במילת ממזר (טו), ויש להסתפק במילת גר (טז), וכן כשמתקנים מילת קטן אין

זכור ברית וכו', פעם אחת לא רצה לילך לבהכ"ס של קהל למילה מאיזו טעם שהוא וא"ל תאמר בבהכ"נ שלי תחנון, כי עבר זמן המילה, אבל יחיד שמתפלל באותו ביהכ"ס שהיה המילה אחר המילה אינו אומר תחנון עכ"ל. וע"ע בשו"ת מחזה אברהם סי' קנ"ד שכתב בשם ספר ארחות חיים סי' תקפ"א שדנו באופן שבעל הברית או הסנדק מתפללין בעלות השחר קודם נץ החמה שאין זה זמן מילה לכתחילה אם אומרים תחנון, ומסיק שם דא"צ.

יא. רמ"א או"ח שם, וכ"כ ברוקח ובכללי המילה לר"י הגוזר שם, וכן הסכים במג"א שם, ויעויין בפרמ"ג שם.

יב. ט"ז שם בשם הב"ח דאין אומרים אפי' במנחה, וכך הורה רש"ל, והסכים עמו הט"ז.

יג. אליה רבה שם וכ"כ בדרך החיים. ובחיי אדם מובא במשנ"ב שם ס"ק כ"ה כתב דכל זה כשמתפללין אצל התינוק, אבל כשמתפללין בבית אחר אע"פ שבעל הברית שם אומרים תחנון אפילו קודם הסעודה. עוד כ' החיי אדם דאבי הבן ומוהל וסנדק אין אומרים תחנון במנחה בכל אופן דיו"ט שלהם הוא. וע' באשל אברהם (בוטשאטש) שהביא דהרמ"ל מסאסוב היה נוהג שלא לומר גם במנחה ביום של ברית, הו"ד בברית אבות שם אות ט"ו. עוד כתב באשל אברהם הנ"ל, דכשבעלי הברית עושים מנין לעצמם, ולא היה להם היסח הדעת וטירודא רבה שיטרידם משמחת המצוה לגמרי, נכון להם שלא לומר גם במנחה תחינה. ע"כ. (ומדבריו שם משמע דהיינו הקרובים המשתתפים בשמחת המילה, וא"א תחנון אפילו שלא אצל התינוק).

יד. כ"כ בסידור הגר"י עמדין ובסידור דעת קדושים.

טו. באל"י רבה סי' קל"א נסתפק בזה. והפרמ"ג שם כתב דנראה דדינו כישראל גמור ואין אומרים תחנון. וכ"כ בסידור הר"י עמדין.

טז. קונטרס נועם מגדים לבעל פרמ"ג הביא בשם כנה"ג בהגהות ב"י אות י"ט. שכן

לה. שם
אם.
חנן
זותם.
א.
ג"כ.
ין לו.
יקום.
בות.
וכ"כ.
נותה.
בכלל.
ד.
מילה.
תחנון.
גמנם.
בכל.
זג זה.
הגין.
וע"ע.
וכימו.
יושר.
שלו.

אומרים תחנון וכדומה (יז), וכן כשמטיפים דם מהול (יז). L

מנהגי התפלה 7 ←

ט. נוהגים שביום המילה מתפלל המוהל לפני התיבה (יח), ואפילו בתוך ימי אבלות (יח"א), אבל אינו חיוב גמור. ולכן כשיש אבל בביהכ"נ אין המוהל דוחה אותו (יט), וי"א דדוחה אף את האבל, אבל לא את היארצייט (כ), ובזמנינו אין נהוג כלל שהמוהל מתפלל לפני התיבה (כא). L

שפחה הנימול לשמונה אין אומרים תחנון, אבל הנימול ליום אחד (ראה יו"ד סי' רס"ז סי"א) אומרים תחנון. ועפ"ז נסתפק הפמ"ג דלכאורה בגר שגם כן אינו נימול לשמונה. אומרים תחינה וכדו', ואולי יש לחלק בין מילת גר דישראל גמור הוא אין אומרים תחנון וכנ"ל. עכ"ד.

יז. כ"כ בברית אבות סי' ו' אות ט"ו. וע"ע באות שלום, ובס' הברית סי' רס"ה אות רל"ב הביא מסידור דעת קדושים דבמתקן ציצין המעכבים אי"א תחנון.

יז. שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קס"ח. באר היטב סי' קל"א סקי"ב.

יח. רמ"א יו"ד סי' רס"ה סעיף י"א, וסמכו על הפסוק רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם (תהלים קמט, ו), ובש"ך שם הביא בשם המהר"ם מינץ שדרשה זו של רוממות לא נמצא בשום מקום, וכתב טעם אחר בשם המנהגים משום דעוסק במצוה לכן ראוי לו להתפלל, ובמטה משה ח"ד סי' ו' כתב טעם אחר שהוא משום שהתפילה במקום קרבן, והמילה נחשבת גם כקרבן, והמוהל הוא ככהן המקריב את הקרבן, ולכן ראוי לו להקריב גם קרבנינו בתפלה, וזכר לדבר מיל"ה ר"ת מיוהל יורד ל'פני התיבה.

יח. ברית אבות סי' ו' אות ו', דאע"פ שאין האבל מתפלל בשבת וי"ט, מ"מ מותר להמוהל להתפלל, משום דאין אבילות אצלו כלל ביום שהוא מוהל, ועי"ש שהביא כן בשם זכור לאברהם.

יט. ש"ך שם בשם המהר"ם מינץ. וכ"כ הגר"י עמדין במגדל עוז. וכתב דהוי כגזל המת. וכן פסק בשו"ע הרב שם סכ"ו.

כ. מג"א אור"ח סי' נ"ג ס"ק כ"ד בשם הג"מ הלכות עשרה בטבת, (והש"ך הנ"ל כתב על הג"מ הנ"ל שהוא ט"ס), ומסיק שם המג"א דמ"מ אם הקהל רוצים שיתפלל האבל, זכה הוא. וכ"פ בשו"ע הרב שם סכ"ו ובמשנ"ב שם סק"ס. ובברית אבות שם כתב טעם שהמוהל דוחה את האבל, אף שכאמור אינו חיוב, לפי שביום שמלים הוי קצת יו"ט לכל בני הכנסת שמלין שם, שהרי אין אומרים בו תחינה וכו'. ונודע מש"כ הפוסקים שביום שא"א תחינה אין האבלים מתפללים לפני התיבה, (ראה שו"ת

י. יש הנוהגים שהמוהי מנגן מ"זכרות עמו הברי של זכרות מחלקים בין הציבור (כב).

יא. יש מקומות שנוהגי זמירות" (כג), ובמקום תפי ה' (כד).

מהר"ם שיק אור"ח סי' קפ"ג ב משום גזול את המת. והבן. ו עוד כתב שם המג"א, ונראה ד העתיקו אחריו הפוסקים הנ"ל

כא. בערוך השולחן סי' רס"ז פסוקי זכרות כגון (כדלהלן) מתפלל לפני התיבה.

כב. ברית אבות שם אות י"ג י"ד. (ובזכור הברית סימן כ"א נ והטעם מה שמזמרין את השיר אנו לומר שירה לפניך שאין ג וכו'. וכתב שם הרד"ל מכאן ע נעים וזמרה. ובעוללות אפרים אל תקרא לגזרים אלא לגזר המוהלים לזמר השירה לכבוד הגזר עמי' 101 הביא מהמכ"י שמונה, אמר משה בזכות מיל ובמג"א שם תמה ע"ז שנהגו לד מקצת הפסוק והסנדק משלימו, פסוק דלא פסקיה משה באורי בטוטה דף ל' ע"ב משה אמר א' נאמרה פסקי פסקי, לכן אנו ג"נ שם שכתב שמפני זה השמיטו המנהג. ועי' כורת הברית שם טור ג), ובשיירי מנחה סי' א' סק שדך סי' כ"ו, שו"ת מבשר טוג

76

י. יש הנוהגים שהמוהל מנגן את הפסוק "רוממות אל בגרונם", וכן מנגן מ"זכרות עמו הברית" עד אחר ישתבח בניגון מיוחד. והפסוקים של זכרות מחלקים בין הסנדק והמוהל וכל אחד אומר חלק בפני הציבור (כב).

יא. יש מקומות שנוהגים לומר ביום המילה אחר התפילה "אנעים זמירות" (כג), ובמקום תפלה לדוד אומרים שיר המעלות אשרי כל ירא ה' (כד).
L

מהר"ם שיק חאו"ח סי' קפ"ג בשם החת"ס, ולכן המוהל דוחה את האבל, ואין בזה משום גזול את המת. והבן. וראה שם עוד.
עוד כתב שם המג"א, ונראה דיאר-צייט קודם למוהל אם אין הקהל מקפיד בכך, וכן העתיקו אחריו הפוסקים הנ"ל.

כא. בערוך השולחן סי' רס"ה כתב, אצלנו אין המנהג שהמוהל יתפלל, ורק אומר פסוקי זכרות בנגון (כדלהלן) וכו'. וכיום כך הוא ברוב המקומות, שאין המוהל מתפלל לפני התיבה.

כב. ברית אבות שם אות י"ב-י"ג, מג"א סי' נ"א ס"ק ט' ובדרך החיים סי' ל' אות י"ד. (ובזוהר הברית סימן כ"א סעיף י"א כתב אומרים שירה חדשה ג"כ בניגון מיוחד). והטעם מה שמזמרין את השירה, ע' במד"ר שמות (כ"ג, י"ב) את השירה הזאת, נאים אנו לומר שירה לפניך שאין בנו טומאה, והרי המילה מעידה עלינו שאנו טהורים וכו'. וכתב שם הרד"ל מכאן שורש למנהג שהסנדק והמוהל אומרים אז ישיר בקול נעים וזמרה. ובעוללות אפרים ח"ג עמ' י"ג כתב משום שנאמר לגזור ים סוף לגזרים, אל תקרא לגזרים אלא לגזורים שבזכות המילה נקרע הים לישראל, ולכן נהגו המוהלים לומר השירה לכבוד המילה, ובהגהות באר יעקב על כללי המילה לר"י הגוזר עמ' 101 הביא מהמכילתא שכתב אז למה באו, א' אחד, ז' שבעה, הרי שמונה, אמר משה בזכות מילה שניתנה לשמונה נקרע הים.

ובמג"א שם תמה ע"ז שנהגו לחלק את הפסוקים (היינו, שהיה המנהג שהמוהל אומר מקצת הפסוק והסנדק משלימו, וכן הלאה. מחצה"ש שם), מהא דאמרי' במגילה כל פסוק דלא פסקיה משה באורייתא לא פסקינן, וכתב שם דנראה עפ"י מה דאיתא בסוטה דף ל' ע"ב משה אמר אשירה לה' והם אמרו אשירה לה' וכו', אא"כ מתחילה נאמרה פסקי פסקי, לכן אנו ג"כ אמרינן אותו כך, ויעויין בנתיב חיים על הדרך חיים שם שכתב שמפני זה השמיטו הרב בשו"ע שלו. וגם בסידור הר"י עמדין פקפק על המנהג. ועי' כורת הברית שם אות ס"ד. וראה עוד בזה בפתח הדביר (ח"א דף ע"ג טור ג), ובשיירי מנחה סי' א' סק"ט, שו"ת דבר יהושע ח"ב סי' י"ח אות ג'. שו"ת פאת שרף סי' כ"ו, שו"ת מבשר טוב סי' כ"ז אות ד'.

ואפילו
בביהכ"נ
לא את
ל לפני

ז יו"ד סי'
זינו נימול
הוא אין

ס"ה אות

זנס וחרב
שה זו של
זק במצוה
וא משום
זקריב את
זהל יזרד

ז"מ מותר
ש שהביא

זהוי כגזול

הנ"ל כתב
שיתפלל
אבות שם
ומלים הוי
דע מש"כ
אה שו"ת

אלמנה ^{כ"ד} או גרושה אינן פטורים מנפ"א אלא ג' ימים הראשונים מן הנשואין, אבל לאחר ג' נופלין על פניהם.

כ"ד מותר לחתן לילך לביהכ"נ להתפלל בציבור אע"פ שע"ז ימנע הציבור מאמירת תחנון, ואדרבה יש שמחה לעם כשבא חתן לביהכ"נ כדי להתערב בשמחתו ושלא לומר תחנון, ^{כ"ז} והמתפללים פטורים מתחנון גם לאחר שהלך החתן משם, ועי"ע מ"ש לקמן (אות ל"ג) בדין אמירת תחנון בימי הסליחות כשיש חתן בביהכ"נ.

7 כה) מילה בביהכ"נ, ^{כ"ז} כשיש מילה בביהכ"נ אין אומרים תחנון באותו ביהכ"נ, ויש הרבה חילוקי דיעות אם לא יאמרו רק באותו מנין אבל המתפללים לאחר המילה יאמרו, או לא שנא וכולם פטורים, ^{כ"ח} ומנהגינו להקל שאין אומרים תחנון באותו ביהכ"נ שיש שם ברית, בין המתפללים לפני המילה ובין המתפללים אח"כ ואף שאין שם בעלי הברית, אבל בתפלת מנחה אומרים וכדלקמן.

כו) עזרות (פא"י"ש) שבאותו ביהכ"נ, ^{כ"ח} פא"י"ש שאין בו ארון וס"ת ה"ה נגררין אחר הביהכ"נ, וכשאינן אומרין תחנון בביהכ"נ אין אומרין גם בהם, אבל אלו החדרים שיש בהם ארון הקודש וס"ת בפ"ע, אינן נגררין אחר הביהכ"נ ואומרים בהם תחנון, ^{כ"ט} ואם המילה בעזרות ביהכ"נ, אין הביהכ"נ נגרר אחריו, ואומרין בו תחנון, ^{ל"א} ויש המקילים בכל אופן, וס"ל דא"א תחנון גם בשאר החדרים.

פתח האוצר

דשמעתא (אום ל"ט) הביא דכן הורה הגה"ק רמ"א פריינד זי"ע דביום שמטיפים לגר דם ברית לחומרא, אין לומר תחנון.

צח. ע"י בשלחן הטהור (סי"ד) וז"ל, אם כבר נימול → התינוק הי' מן הראוי לומר תחנון בכל המנינים, אף אם מתפלל מנין אחר במקום שנימול התינוק כבר יאמרו תחנון, ואין המנהג כן, עכ"ל, והובא דבריו בשו"ת דברי משה (מ"א סי' ג) ועי"ש דכן הורה לו רביה"ק מסאטמאר זי"ע, וכע"ז כתב בשו"ת בצל החכמה (מ"ד סי' קמ"ו), ואף שיש בזה הרבה דיעות, ע"י בכף החיים (סק"א) ובשו"ת שבט הלוי (מ"ח סי' כ"ד), מ"מ מנהגינו להקל באמירת תחנון וכמ"ש לעיל.

צט. מ"ב (סק"ד).

ק. ספר אשי ישראל (פכ"ה סי' ק"ג) בשם הגר"ק.

קא. ע"י בנימוקי אור"ח (סק"ה).

צד. קצות השלחן (סי' כ"ד סעי' ו'). צה. כן המנהג וכ"כ הרבה אחרונים (ולא כדעת הט"ז להאמיר ע"ז) ע"י בכף החיים (סק"ז), שו"ת תשובות והנהגות (מ"ג סי' נ"ה), שו"ת קנין תורה (מ"צ סי' מ"ד), שו"ת להורות נתן (מ"ח סי' ז"ו), ועי"ע בתורת חיים ובש"א שהקשו על הט"ז, מה"ת ליפטר החתן מתפלה בציבור, אולם בספר אהל ברוך (נסיג' לסי' ז) הביא ההגה"ק משינאווא זי"ע הורה כדעת הט"ז שהחתן לא ילך לביהכ"נ כל שבעת ימי המשתה (סוג"א נספר דמי ימוקאל הדש, עניני ממנון).

צו. וכמ"ש לעיל (נניח האגל) בשם הט"ז ושו"ע הרב ומ"ב.

צז. שו"ע (סעי' ד'), וגם בזה פטורים מתחנון גם לאחר שיצאו משם וכמ"ש לעיל בשם הט"ז (סק"ז) ושו"ע הרב (פ"ה), וע"י בבאר היטב (סק"ג) בשם שו"ת הלכות קטנות (מ"צ סי' קס"ח) דמי שנולד מהול ומטיף ממנו דם ברית, אין נופלים על פניהם, ובספר מרא

1. אינו אומר וצא בביהכ"נ דאין אומרין ה אין אומרין

מעט לעת, ז עד הלילה ז מנחה קטנה

זשתה, אינו זלמן שנשא

י"ע מ"ש לקמן

סי' כ"ד).

כ"ה).

בה"ט (סק"ד) ביום א' מעט א' הבא מעט ז שאם החופה זגדי חול כיון אומרים עוד ר ד' שלימים, החופה, דינו זחנון, ועי"ע

י"ח), וכע"ז בה"ט (סק"ד) ערב" משמע כ"ור לאברהם : הורה שאם : דלא מיקרי

אוצר הלכות חלק ג

כ"ה) ה' אגרות צ"ב פריצמאן א"ע"א